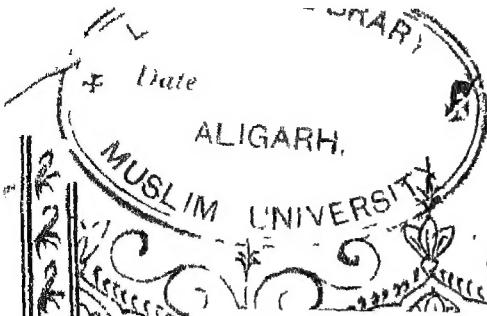

حلیہ کتاب اسرار غفلت اور وجہ تواتر دوبارہ چھاپنے کی از حدیث

اولاً اس کتاب اسرار غفلت کو واسطے انتباہ اور بیدار کرنے خدگان عالم غفلت کے لئے اعلیٰ عیسوی چھاپکار
جو کہ ایسے مضمون کو تمام نئی آدم بندگان خدا کو روز ازل سے جو یا اور روز وسوسہ حجاج الیہ میں اندھا صبر یا نسخہ
مطبوعہ اس کتاب کے فوراً مطبع سے نکلے ہوئے اور دیگر زمین ست بدست بیع ہوئے اس سبب جو کہ اکثر ہنگام
اسکے مضامین آگاہی ہوئی ہر کوئی ایسا نوع بشر جو جسکو ایسے مضامین کی جو یائی اور خواہش اور تمنا بدلی ہو
وہ دن نہیں کہ جسکو غم و لسان نہ ہو وہ آدمی نہیں جسے عشق تباہ نہ لاندہ تمام ہنگام آگاہ ہو و اور
تقاضا تحریر اور تقریر سب طلب کیلئے حد و غایت زیادہ گذر خصوصاً صاحبان بامعنی کی تائید
طلباء و تمام طبیب کمر کی زیادہ تر ہوئی نظر سے اہل مطبع و طبع مکرر آکر یہی کہہ کیا کرتے ہیں
و کہ ہم اسی آدمی ہست و روانہ و اگر ہم یہ سب کتابیں نہیں کہہ مضامین ہے کہ سب اہل علم و عیب کا ہوا ہے
آنکو سو دہا آگاہی خالی کرنا اس غرض کی کہ جسکا نام موت رکھا ہو جو کہ یہ اس روح انسانی پر گذر اس وقت
اسی زندگی دنیا میں شہر ظاہر دکھانے لگا کہ اسی اندر حال کو سب گاہ اور بیدار ہوئی سبکی صورت پر خدایا
یہ کہ ہر فرد بشر کے روح میں ہیں ایک روح حیوانی کہ مذہب بدن کی ہوا اسکا نام اصطلاح اطباء طبعیت ہے
پس اصلاح اور تدبیر بدن کی غذا کا ہضم کرنا اور سب ان تمام اعضا بدن کو پہنچانا اور فوٹو لاش کرنا
اور مرض کو دفع کرنا اور حفظ اور بقا اس غرض کی کہ اسی روح حیوانی سے تعلق ہو اور یہ روح حیوانی
روح متحرک بالارادہ کیو اسلئے کہ یہ روح جب بیدار ہو جگر روح الارواح تدبیر بدن یا تکریم لیتی ہو کہ ان تمام
پس اس روح حیوانی کی بقا اسی جسم خالی کے دو جسمی روح انسانی ہے کہ عقل و فہم و ارادت اور ارادہ
اور ذہن و جان و بصیرت اور صبح اور صبر اور حیا و شہسہ اسی روح انسانی سے تعلق لیتی ہو اور اسکو فوٹو
کہ ازلی اورابدی اسکو کچھ تدبیر بدن تعلق نہیں اور اسکو شعور سے زندگی اور بقا کا غرض نہیں ہے
نہیں تا جیسا کہ کسی آدمی کی عقل و فہم و ارادت اور لاش و جان و فہم و بصیرت و ارادت و کچھ دست مکرر رہ سکتا

جسے کہ سب حیوانات اور بہائم تحرک بالا اور زندہ ہیں انکی طبیعت حالت خوابین میں ہرگز نہیں دیکھی گئی
 کہ ایک شخص یا تمام قوم غفلت میں نہ گھٹنیں لیکن اسکا اور روح حیوانی طبیعت تدریجاً بدن بخوبی تمام غفلت
 اور تدریجاً بدن کر رہی اور جب اس میں غفلت فہم فرماست اور اور اس کا عقل محض ہمراہ روح انسانی کو طرح
 خوابین میں درازا و سیرین ہفت قلم کی کر رہی ہو اور اس میں حیوانی تدریجاً بدن بھی آپس میں روح انسانی
 انکی اور باہمی ہکونہ نمایاں سبب سے اس کا عقل فہم اور اس میں روح انسانی سے متعلق ہمراہ
 اور بعد جدا ہوا فاقہ ہے جسکا نام ہے ہکونہ نمایاں سبب سے اس کا عقل شعور فہم وادار اس کا
 ہر وقت موجود ہے جسے خوابین میں روح حیوانی سے جدا اور جب اس کے ہمراہ ہونے پر طبعی خوابین میں
 اور بعد بیداری کو وہ حجابین یا دین پس ان نور و حور کو سوا ایک لطیفہ روح حجابی کا خاص
 ذات انسان کے حجابی کہ **فَلَحْثٌ فِيهِ مِنْ رُوحِي** مخصوص اسطے حضرت ابو شہر کا انا
 اسی روح سے ہوا وہی روح سجود ملائکہ کے کہ **اگر نبوی ذات حق اندر وجود ہے آنگاہ انکی ملک و**
سجود اسکی شرح دراز ہے کہ کتاب معرفۃ الروح میں یہ قول ہے **مَرُومٌ هِيَ اِسْمُ رُوحٍ** سے جو ہر و شہر کو
نصیب غایت ہوا اوکی بہرہ ہر کہ **لَوْ تَسَوَّاهُ وَفَفَحَ فِيهِ مِنْ رُوحِي** الی آخرہ جو سورہ
 سجود کے ہم آئیں اس میں روح حجابی سے ہر و شہر کو نصیب ہر نبین بلکہ بقدر حال ہر کہ **اِنَّ رُوحِي لَاقِي الرَّحْمٰنِ**
مِنْ اَمْرِ عَلِيٍّ مِّنْ رِّسَالَةِ عِبَادِي الی آخرہ جو سورہ کوہ ۶ میں روح انسانی میں
 فنا نمایاں سبب عقل شعور اور روح جس کو سبب ہمراہ ہونے کو سبب وادار اس کے وادار اس کے وادار اس کے
 وادار اس کے وادار اس کے وادار اس کے وادار اس کے وادار اس کے وادار اس کے وادار اس کے وادار اس کے
 کو ساتھ عبارت علی میں لکھا ہے کہ فہم وادار اس کے وادار اس کے وادار اس کے وادار اس کے وادار اس کے
 میں اس میں سے بیان کیا ہے کہ کئی تکلف ہر و شہر کی سمجھ میں آسکتا ہے بلکہ انکو نصیب لکھا ہے
 کہ لطف اسکا ملاحظہ کتاب سے متعلق کوتاہی اس سے یہ کہ قبول و انفاق نظر کیف کان کذا

M.A. LIBRARY, A.M.U.

PE3130

بسم الله الرحمن الرحيم

سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ اَلْأَعْلَمُ لَنَا اَلْأَلَمَ اَلْمُتَنِينَ اِنَّا اَنْتَ اَلْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

خدا در انتظارِ خدا نیست	محمد چشمِ برادرِ ثنا نیست	خدا هیچ آفرینِ مصطفی نیست
محمد عابدِ محمد خدا بس	سنا جانی اگر باید بیان کرد	بهیتی به قناعت می توان کرد
محمد از تو میخواهم خدا را	الهی از تو حُبِ مصطفی را	و کرب و امکانِ مظهرِ صفوت
سخن از حاجتِ آفرینِ صفوت	ز تحسیرِ غرضِ عرضِ نبوت	و ما غم را ازین پویم تا خیر نیست
طپیدنِ داری از دلِ نیکارم	اصولِ قصیلِ می نگارم	هینِ چنین گریسم در بزمِ سنا نیست
و گرازم هر چه گویم اتفاقیست	خیالِ کن ترائی هم ندارم	و مانعِ قصه خوالی هم ندارم

آمدیم بر جانِ سخن خود ظاهر و تمام عالم و عالمیان را برین اتفاق است که این همه عالم شهادت که
عبارت از عالمِ ناسوت است با همه مشاهدات چشم ظاهر همه عالم خواب است و این همه ربوبیت
معاینه رای همین چون رویا خواب است همین که چشم کشاد و بین بود و متعاقباً این عالم غیبت است
عالم بیدار است همین که چشم بند شد ازین عالم خواب هیچ نبود پس هر چند بابِ محلی را برین اتفاق و

عقیده را سخ است الا صورتهای غفلت این عالم خواب و بیداری و هوشیاریهای عالم محسوس
بخیر عقیده قلبی صاحبان بخشیم بصیرت کسر و انموده اند هر که دانست و دید از دل بخانه غفلت
و آنچه گاهی در عالم خودی از زبان کسی بلاراده برآمد چون کسی نفسیه شیطانیات فخرناش نماید
که مقصودم تمهید دانی و انانیت از همین مقام خبر میدهم که بسبب خلاف شریعت ظاهر درین عالم شهادت
نوبت بقتل السلاخ رسید چون قادر علی الاطلاق کاتب قدرت بهتری را به وقت خاص
کرده است که کل امر موعود با وفاتنا از اینجا است که ظهور و اعلان و نشاندن این همه سرور
این عالم شهادت و هوشیاریهای آن عالم غیب بین زمانه همین امداد خواب است تا بتغنی الاوقات
کاشف غوامض سرالهی مورد فیوض مناسبتی و اوقات روز عالم معنی و عالم صورت رئیس علم
ملک صورت جناب پیر غلام بابا خان صاحب پادشاه و آقا به خطابه و خطابه و مقدر و موقت بود که لا
یجلیها کوثرها که در وقت که بحسب اتفاق بطریق سیر و سیاحت بجا نباشی میان اوقات خاص
سلاح رفیق و صاحب مقرب حاصل انخاص را گذر بدیای لکهنوفا و این رساله بلا خط ایشان
درآمد و بایامی جناب ایشان بکاف فیض عالم چنین خیر محض بنابر انشاء خفته و لا ان غفلت این رساله
از منطقه بخانه و از خانه بنگ سطح چونش کاکچر انطباع می پذیرد ان الله لعل و لا یحکم

بسم الله الرحمن الرحیم

سبحان الله ربی که و گاری حکیمی و قادر که بنای این خانه عالم اسوت را بر غفلت نهاد و ثبات
بقای این عالم نیز غفلت است پس آنچه صورتهای غفلت از عالم و اسرار غفلت و حکمتها و مصلحتها
الهی و چنین غفلت بر خاطر طهر میر با لکرامی وارد شد آنرا به خاطر هوشیاریان بیدار دل حالی میکند
بلکه برای اولین چشم ظاهر بوجاهه می آرد و اندکی گوش دل و چشم بصیرت در کار از اینجا است که ناگاه

این رساله اسم غفلت اسم با سسی اولی تر نمود پیداست در هر کاری که اندک هم غفلت آید مایه
بر هم میخورد و بخلاف کارهای این عالم غفلت که از هوشیاری بر هم میخورد تا اینکه هوشیاران بیدار دل هم
بر رعایت حفظ و بقا این عالم غفلت با همه هوشیاریها ناگزیر غفلت بسر برده اند که گفته اند در کمال
که نظامش غفلت است و هشیار زلزلین و باین حکمت است و هر که در ابتدای حال اندکی هم غفلت
بکار برد و هرگاه چیزی فستیه زادات خود را از محبت و معاشرت غافلان عالم بکوه و بیابان بدربرد
تا مثل غلاطون و لقمان حکیم و دیگر حکمای الهی یا مثل حضرت اویس قرنی و بسلول و نا
تنها گم خود را ازین موج بسلاست برد و اگر درین کوه چاهای غفلت افتاد و مثل بسیر و در
حلاج شمس تبریز خود را و هم غافلان این عالم غفلت را مبتلا کرد و چنانچه از حکایات اینها خود
اکنون سخن درین باقی ماند که اول صورتها غفلت این عالم غفلت بیده ظاهر شده که مانند شعله
هزار گونه حکمتها و مصلحتها و خوبیه که درین پرده غفلت مستتر اند ملاحظه کردنی است که بر دلها
سکند غفلت بجهان اگر نمی بیدار از عمر می بسر نمی شده پس اول صورتها که غفلت
ملاحظه کرده شود سخن امروز فرمایم تا اندک از او بگویند که فردا این کار ضرر خواهد
باز چون فردا آفراسووش میکنم و هر خرد فکر و خور میکنم که دیر و زکرم کار را بر سر گذارم
هرگز باراده خود و قصد خود بیاورم و بوقت دیگر بیاورده یا می آید یا اینکه شهر می خورم و گفتار
و خوب یاد دارم یا کسی را احباب که بواقعی میشناسم و یاد دارم که بعضی اوقات هر خرد فکر و خور میکنم
آن حرف را در دست بگیرم باراده خود بیاورم یا که بزیان آورم و بوقت دیگر خود بخود بیاورده یا
می آید می که او را در وظایف که بر سر زبانها نغده و زبان بده اند بعضی اوقات چنان ذہول واقع
میشود که بدون دیدن کتاب هرگز یاورم یا آید یا اینکه بعضی غلط کامل متخضراد عین سورۃ فاتح چنان
ذہول واقع شده است که اگر قلم از مقتدی نرسد ناز فاسد شود پس از سخن ذہول می سکند

که این غفلت ثابت است دوم پیشا برده می آید که همه حرکات و سکون تمام اعضا با اختیار
 و اراده دل است که فرمانفرمای اقلیم بدن همین حضرت دل را نوشته اند مگر حضرت دل
 با اختیار خود نبوده اند و بقصد و اختیار خود کاری نتوانند کرد بلکه با اختیار دیگری بوده اند که
 مختار تملوب شان است مفهوم معنی **وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ** که نایب از همه چیز است که میفرماید
قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَعِزَّنِي زیرا که اگر دل با اختیار خود بود
 تا هر وقت و به هر حال امر فراموش شده را باراده و قصد خود را میتوانست کرد چنانکه از دیگر اعضا
 باراده و اختیار خود بی تکلف کار میگرد و **وَإِذْ لَيْسَ فَلَئْسَ** علیها در تمام سهو و فراموشی
 کار کرده خود را یاد نتواند کرد و همچنان بقصد خود انچه یاد دارد فراموش نتواند کرد و نیز نتواند که خیالی
 و تصویری که بر دل وارد شده است یا میشود آنرا باراده خود در دل آمدن ندارد اینجاست که گاهی
 در حالت و وقت خود چنین مضمون بر دل وارد شد که نظر بر مضمون است نه بر ساعتی و فانی پیاپی
 این خانه دل جایی تو باشد بپسین کن خانه خود صاف و در خانه کنین کی خانه نتواند که
 کند خود را صاف به مغذ و بر دو خانه بیچاره درین به آرایش خانه است و درست میکند
لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي است مصداق برین به و از هر چه است که بمقام مناجات و حال
 بی اختیاری دل بی اختیار از دل برآمد که بی اختیاری دل ازین پدید است از زبان
 گفتن فقط کافیست که ذکر خدا به طوطی گویا هزاران درجه سیکوتر از ماه کا و تکلف نیست
 لیکن من تکلف بوده ام که جوان هم شدم پس کی تکلف شد مرا به و شوم دل هم اندر
 واجب اندرین به حکم **قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي** بود بر انبیا به چونکه حال انبیا باشد چنان نفس خود را پس
 در صورت که با من دل بجا گذارش بجا بماند آنکس که دل را اختیارش بوده است به خود و بوق
 خود سازد و انچه جزایه ای که نفس سر کشم را اختیار بوده است به با تو میگویم شنیدی ای مسیح و عیسی

نیست بر دل اختیار هیچ و نفسی فی یک لیک است خود بسوی خود دیگر دان خود دیگران بر شش طاعت
 گریه بر اعضا بودنی اجماله دل را اختیار و لیک است دل اختیاری نیست اصلا مطلقا در قیام
 در قعود و در رکوع و در سجود و دل کند تحریک اعضا لیک و بی دل کجا پس حکم خداوند
 بقدر اختیار و دل را اعضا کار میگیرند و دل را ره نماند آنکه تمام دیگر شرح طلب است اندکی
 ازین وادی در کتاب جمله الایمان به تمام معرفه الروح و معرفه النفس بقدر حصه خود و احاطه
 سینا مبر آورده اند **قلینظر الله** اینجا که سخن از غفلت میرود پس بنصورتها غفلت و بی اختیار
 دل کند نکور شد با متحان مشاهده نفس بشهر بوده است حاجت زیاده شرح و بیان این امر که
 عیانست از نیم بالاتر باید دید که خلقت ارواح بالاتفاق از نیست کم که در قیام و سجود
 و غیره که نفس بشهر هیچگونه از حال خود یاد و خیال نبوده است که قبل از آمدن بقا
 انسانی در کدام عالم بودند و چه حال داشتند و چگونه میگذرانیدند و همین شنیده اند که قبل از آمدن
 بشری در عالم دیگر بوده ام بر همین قدر سمعی شنیدم میزند کس با متقیان کومی و دلداران
 اینکه محض قایل سمعی است اگر حال بودی زبان قایل نمیشد می ع کان را که خبر شد
 خبرش باز نماند و درین عالم غفلت از حکایات و معاملات و طرق شوابع آن کومی و دلدار
 کمتر یاد دارند که چگونه در آن کومی و دلدار بسر میبردند و چه رنگ و چه صورت و چه نقشه آن کومی
 و دلدار بود کسی را درین نبرم ساغر دهند که داروی بهوشیش در دهند اگر هر دو
 کاین زمین طی کنی به نخست اسب باز آمدن پی کنی به همچو با خبر اگر بعد خبر داری و هوشتیار
 هم در همین قالیب انسانی زنده داشتند اگر گبوه و بیابان خود را بدزد و باری تنها خود را بستان
 بر دو اگر و چون ارباب غفلت اند ما خود را همه کار باسی عالم غفلت و آداب شریعت را بهر
 و بدیوانگی حکم شد چنانکه بالا مذکور شد این مرتبه بهوشیاری پس بلند افتاده است بهوشیاری

و استانی دوستانه که سعدی خبر داد در بوستان به گدایا نسی از پادشاهی نفور
 بعد با سیدش اندر گدائی صبور و است از ازل همچنان شان بگوش به نصیر یا قوالی
 و فروش به پس هرگز درین عالم غفلت از ان عالم نیست حرفی بیاد و اندوختن نیست
 که اگر نرفته هم ماند درین عالم نماند چه دنیا چه عقبی چه حور و قصور و سوی السعین
 کل شیئی نفور به این یادداشت ازلی که درین عالم غفلت با اختیار خود نموده است
 رخ خیرت آید آسانی نیست و اینکه تمام پس است درین عالم غفلت هیچ فرو نشیند
 از زمانه ایام و لذت و رضاعت و شکم مادر هیچ خبر و یاد نیست که چه حال داشت باخبر
 است چه در پس اینم اگر غفلت نیست نیست فانتبهوا ایها العاقلون و غفلت
 که غفلت خود خبر ندانیم و باین غفلت تمامی صحیح خود را هوشیار میداریم از نیمه عالم غفلت
 ملاخذه کردنی است که از ابتدای عالم و آدم تا ایندم آنچه انبیا می رهنمایا دی بر حق کتب
 صحایت آسانی نازل شده اند همه برای انباه و هدایت غافلان عالم بوده اند و همه از این
 غفلت که امری چنان مصحح و مجرب اند که فکرم لا ینبأ غیر حق و درست بین از حق
 غفلت انبیا هم نشناختی کردند و غفلت عوام کالانعام را اعتبار نیست که ختم الله علی
 قلوبهم و امصارهم و غفلت خواص ملا خطه کردنی است که کی از انبیا علیه السلام در اوقات
 خاصه خود از خدا وعده گرفته بود که چند وقت پس مرگم از قرب زمانه موت آگاه باشم تا از او
 حقوق عباد و صایا ضروری لواحق خود را فایز کرده ستند و ماده مرگ باشم و تلقی صوابی
 و تلقی صوابی که آمده است هرگاه بهنگام اجل موت قایض الارواح بر سر قوس سید زین
 غد برسانم که با وعده چنان بود و قتی که ملک الموت همچو عذر و وعده پیشگاه ربانعه و
 بجواب ارشاد شد که از بنده ما بگو که وعده با تو همین بود که یک مرتبه پیش از مرگ تو را از قرب زمانه

موت آگاه و خبردار گردانیم که غفلت تو هر روز هر دم و هر وقت بلکه هر ساعت ترا با یک
 بتاکیدات و انتباه قویه آگاه میگردانیم تا هر غایت غفلت و بخییری با هنوز آگاه نشدنی عرض
 کرد که کی و کجا و چگونه مرا آگاه کردی ندانم رسید که اول جوان و توانا و قوی بودی تا آنکه پیر
 سوی بدی که سیاه بود و سفید شد و سبک و دندان تمام تر فرو ریخت و در بر و در غفلت را قوت
 و قوت رخصت پیدا داشت راست خم شد طاقت رفتار و گفتار نماند آن دل و حوصله و
 اراده و طبیعت نماند و سمع و بصر ضعیف قوی تر شد پوست از گوشت جدا شده تشنگی و در قیام
 اشتها باقی نماند اینها همه مگر اخبار برگ علامت مرگ نبودند هنوز بهیچان غافل فاسمیع آنتیه
 که همین عالم را با هر فرد بشر علی العموم در هر حال ظاهر و نمایانست محتاج بیان نبوده است
 با اینهمه انتباهات نمایان مرتبه کمال غفلت را ملاحظه کردنی است که چه طول عمل و طول اهل با
 که حساب خود و حالت خودی اختیار از دل بر آید که ملاحظه بفرمایند و بازی و تفریح و بگذشتن
 عهد شباب در بهر پیش و طرب گذشت به موی سیاه سفید شده و غافل هنوز به جفا شوکه صبح بیدار
 شب گذشت چه کسی در خانه یا سر سفره فردی آید اگر سگلا و استنزد و دروش شبانه انداخته گفته شود
 که در اینجا نیمه در آن و آنکه زانست تمام شب خوابش نمی آید و اما امکان همانوقت آنجا و سر آنجا
 میگذارد و بخلاف این سر فانی که خانه بر آب است قنای خود و خرابی و ویرانی این خانه و سر
 چه قدر بتقصین میدانند می بینند باری بدولت همین غفلت این غفلت آید و آید است
 خود ظاهر و صریح است که اگر اینهمه پره های غفلت حجاب نبودی چگونه این خانه بر آید چنین
 سرای فانی آید و می توانست ماند هر کس را در هر حال چهار رونا در پیش بلکه توام است
 و اغفلت که باز بهیچان غافل می توانی قنای این عالم فانی یعنی دو دم هنوز این عالم فانی هم
 بهیبت که ای با حقیت که فنا و مرگ خود بر آن تقدیم دار و سیم و دم خود بهیچان با فعل زنده و این

عالم فانی هم هنوز فنا نپذیرفته مگر از کسر و انکسار و انقلاب زمانه روی چشم و زندگی خود را
 جاه و چشم و دولت عارضی و نیوی زوال می پذیرد و در زندگی خود مال و دولت خود بیست یکبار
 می بیند و باز آفتاب بهی پذیرند که عبرت گاه انقلاب لکنویکی از نمونه آنست چها هم هر که
 مالی و طول اعلی دارد قطع نظر از دشمنان بیرونی و آفات بالائی همه و ثواب خویش و او را بطبع
 متر که دشمن جان و خواهان مرگ او نیست هر کس قریب تر بعد اوت قریب تر به دست دعا و بخت
 بخشم وراثت است به با وجود خوف همچو دشمنان خاکی که جان و مال هر دم در معرض خطر است
 مرتبه غفلت انقدر غالب است که خدا تعالی میفرماید **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخْلُوا**
 پس اینهمه شان غفلت است که با اینهمه انتباهات بدیهی و خصوص قرآنی تنبیه نمی پذیرد آری
 این شانخیل وونی است که شکی نان نفقه بر اهل و عیال هم دارد و خود هم بخورد و از همه چیز
 و نفقات و صدقات و زکوة دست کشیده بنزارد و نماند جمع کرده تمام اهل و عیال واجب النفعه
 هم و بی جان و تنظر مرگ خود داشته بعد صحت از دنیا میرود که مفهوم معنی این کلام سوره که میفرماید
وَلِكُلِّ هَمَزَةٍ لَّهُمْ أَجْرٌ كَثِيرٌ وَلَئِنْ لَمْ يَرْكَبُوا السَّيْرَ لَإِذْ هُمْ فِي حَسْبٍ
 از ارباب دولت و مال عسل نیست یعنی صاحب دو کرم با نیاز نزدیک تبذیر و راست او پیر
 غفلت نیست بلکه در کمال هوشیاریست پس در چنین عالم غفلت باین هوشیاری رسیدن خیرت است
 آسانی نیست پس این یکصورت هوشیاری درین عالم غفلت مخصوص برای انجیا و حاکمان
 عادل است نظیر همچو هوشیاری این عالم غفلت جمیع انجیای و الاهت عمومات و انصاف
 نوی اجد و کرم جناب شغنی الاقارب عالیجاه منیر غلام بابا خان صاحب بهادر رئیس اعظم سورت
 بالقاب و خطاب خصوصاً صابو بوده است که محتاج بیان نیست بآفتاب چه حاجت ستودن و تشبیه
 که شک خود به روی خوش ز ملک خدایه بفرق عالمیان ملل او چو ملل هماره بر و ظل خدا

هست در ظاهر و صورت ثانی همان است که بالا مذکور شد درین مقام هرگز استیفاء
 شده و هوشیار گردید ازین عالم غفلت کناره گزیدیش لقمان حکیم که با همه درازی عمر که
 هزار ساله میگویند درین سرای فانی چنان مسافران بستر برده که گفته اند سه دشت لقمان
 یکی که پخته تنگ به چون گلوگاه نامی و سینه چنگه و پو آید از روی سوال کرد و بوی به
 کاین چه جایست یکدست و سینه پی به بادل درونما گریه برین پیر گفت که این ا
 دشت غفلت است که ازینجا توان دانست که اگر بنام این عالم این غفلت شد بدست
 و هر کس مثل لقمان هوشیار زستی باری این کاخانه عالم غفلت که محض بدست
 غفلت آباد و جاریست کی و چگونه قایم ماندی و عجایب صنایع و بدایع قدرت های
 الهی چگونه ظاهر شدی هر کس از غایت هوشیاری مثل لقمان و از اهل کون و نشین بگری
 و دعا کی و یا غاری منتظر مرگ بسر می برد این همه نعمای بهمان که کائنات در پیش
 اوست محض بیکار میبود و همه کاخانه این عالم به هم میخورد و پس ازین میتوان دانست
 که اگر غفلت درین عالم نبود به بقای این جهان بیکار میبود و پس ازین میتوان دانست
 غفلت خود بدیدی و ندانستی که حاجت به بیان ندارد پس نیمه عالم غفلت را عالم خواب
 توان دانست که در حالت خفتن غفلت لایبست و در صورت صحیح تر است که آنچه در عالم
 ظاهر ظاهر می بیند بعینه خیانت که خواب می بیند و خود ظاهر که در عالم خواب چها چها
 بنظر می آید همین که چشم را هیچ نبود همچنان این خواب های عالم غفلت که می بیند
 که چشم بند نشنیده نیست چنانکه بیداری این عالم غفلت از چشم کشادن است همچنان بیدار
 عالم هوشیاری از چشم بند شدن است که بجای خود گفته شد خواب غفلت و آرز
 بسر بر همه عمر چو چشم بند شود آن زمان شوم بیدار به بخت تعاین حسرت در خواب
 در آن

و اگر درین دنیا چنان خواب بپوشد که مال بسیار بخواهد و ساکنین خیرات و اتفاق میکند البته بعد از بیداری
 همچنان تعبیر نیک از حصول مال نعمت در دنیا متیقن نخواهد شد است پس چنانچه نیست که
 در دنیا عالم خواب از خواب خیرات و حسنات و اتفاق میکند تعبیرش در عالم بیداری ده چند زیاده تر در عالم
 مسلم و متیقن منصوص است قلله عَشْرًا مَثَاطِلًا آمده است نظیر اینهم ذات
 مستغنی الصفات نواب صدر الصدر آفریده گوش دوران و سر سه ششم نزدیکان است فقط
 تمهید نعمت احمدی و همین مضماین عالم غفلت نشان نزول کلام
 پس بر عایت انتظام چنین عالم غفلت چنان قانونی در کار است که جانب نیت و اقبال و اجرا
 این همه کار و بار عالم غفلت و این همه طول آنکه کار است هم بدست و بال جاری باشد
 و بچگونگی درین کمی و نقصان تغییر راه نیاید و جانب خیرت هم که عالم بیداریست از دست
 که جز و سر که نسبت این همه خواستهای این عالم خواب جهان عالم بیداریست پس از قانون
 که کلام عالم آفرین است قرآن است و در لوح محفوظ محفوظ است بلی **و هو القرآن مجید**
فی لوح محفوظ نشان اوست و احکام قانون را شریعت نامند که شرع **لکرم فی الدنیا و البتة**
 از آنست و بر اجرای این احکام شخصی همچنان صفات در کار است که عایت هر دو جانب بکار
 و آنست که باشد کارهای این عالم خواب تعبیرات نیکو در عالم بیداری و در یاد زیاده است که
 احکام داد و ستد و خرید و فروش و نکاح و طلاق و حدود و قصاص و حقوق عباد و حقوق
 و قطع و فصل مقدمات و جمیع کارهای این عالم بر عایت هر دو عالم تدریب تمام در قانون عالم
 مندرج اند و کسانیکه حساب حکم چنین قانون بکار و بار این عالم تجارت و خرید و فروش و داد
 و غیره بخوش معالجه با مصرف اند و دست بکار و دل بکار ساز دارند صفات عالیشان
لَا تَأْوِيهِمْ جَنَّاتُ الْإِلَهِاتِ إِلَّا فِيهَا لَا يَدْخُلُونَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ الخ پس کارهای چنین قانون عالم اگر کسی

از قبیل محو هوشیاریان بودی که در صفت لقمان حکیم و غیر هم گذشت تا جهان رعایت یک عالم
 بیداری ملحوظ میداشت در بنصورت اینهمه کارخانه عالم غفلت که گذشت گفتند که اینها
 اینست بر هم منور و این خود معلوم است که خلقت این عالم برای معرفت الهی است که
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي فَخَّرَ الْخَلْقَ عبارت از نیست اینجا که لفظ **الْحَمْدُ** آمده است و لفظ
شَدِيدٌ وَكَارِهُ و **فَوَقَّعَتْ** که مناسب تر با مقام بود آمده است این نکته را بلند و شرح این
 در آنکه این مختصر تصحیح آن بر بنی تابد و از اصل سخن دور کشید و که اینجا اصل سخن از بیان حکمت
 عالم غفلت مراد است لا جرم باصل سخن می آیم که در خلق عالم برای معرفت است
گفتند دلیل این صفت است پس اگر جاری کننده این قانون جامع کس از ایشان
 همچو مومنین فانی اندیشود و از واجری همچو احکام چنین قانون که رعایت هر دو عالم و شتاب
 چگونه صورت می بست که اینهمه عالم غفلت در نظر او باطل نیاید چه دنیا چه آخرت
سَمِعَ النَّبِيُّ كُلَّ شَيْءٍ مِّنْ غَيْرِهِ چنانکه بالا گذشت پس از محو هوشیاریان که فقط کلیه خود را در
 بزمی بزم و از بر آوردن غریق خبر ندانند نظام چنین عالم غفلت و اجزای احکام همچو قانون
 جامع چگونه صورت می بست از اینجا است که در احکام شرائع این قانون اعظم هیچ جا بر
 ترک این عالم غفلت حکم نیامده است بلکه حکم سواء الطریق همین است که در پرده همین علم
 ظاهر هوشیاری باطن بسبب باید برود و صورت هوشیار باطن و غفلت ظاهر و بی غفلت
 بدین شرط مخصوص و مامور به بوده است که **مَنْ يَذْكُرْ لَكَ فِي نَفْسِكَ قَسْرًا**
وَ خِيفَةً دُونَ الْحَقِّ مِنَ الْقَوْلِ بِالْعَدْوَالِ و **لَا يَكْفُرُ بِالْغَافِلِينَ** مراد اینست
 درست بکار و دل به یار باشد که از یاد و شمع هم محفوظ است چنانکه بالا گذشت در کمال
 همین است که بر رعایت اینهمه کار با عالم غفلت چنان بیدار و هوشیار باشد که در عالم بیدار

هر ماهی که در دنیا را که نقطه کاین خود را بر می زند غالب نشیند وین سعی میکند که هر وقت
 را که جرم جاری کند چنین قانون و فرمان برای حکم کن نمیکند آنست که فی سبیل
 عندا حکایت مقتدر تمام اوست و بیشتر بهر حال یکتا قیمن بعدی است که آنست
 نام اوست علی الله علیه و سلم چون این عالم خواب است و در خواب نوع بشری اختیار خود
 میباشد لاجرم آن کار فرمای عالم غفلت و ابر کند آن قانون جامع جهان و بر آنست
 که رحمت محض و رافت مجسم باشد تا این خفاگان عالم غفلت را بکار مالی که در عالم خواب
 سرزده باشد معذور و معاف داشته نمری تفهیم و در خطه حسنه پیدا کرده و باز به است
 هدایت فرماید از اینجا است که آن ازل کند تا توانی عظم و اصل نظرت آن را که است
 چنان رافت و رحمت سرشته است که میفرماید بقد جاءکم رسول من انفسکم من قبل
 و ما انزلناک الا رحمة للعالمین زیرا که بدون رافت و رحمت و لیت جمع و گردیده
 خلایق محبت و ارادت نمیشد که میفرماید و لو کنتم فضا غلیظ القلب لا تفقهوا
 من حوالا عفو عنهم و استغفر لهم پس این که ال مترجم رعایت و عذر پذیرد
 ازین خافلان عالم غفلت توان و دیگر گناه بسبب غفلت من میکنند و حکم استغفار برای
 گناهای من بحسب خود میفرماید که میفرماید و استغفر لهم و برای پیوند و عفو و نصیحت
 حکم بر غفلت حسنه و حکمت نمری و دلاسا میکند که بحسب خود حکم میفرماید از فی سبیل
 سربازان کشته و لک و عفو عنه الحسنه و الخ و اینکه عالم و تمام دنیا را بجن ملعون و
 ملعون سرشته اند و با اینهمه معایب بی ثبات و فانی هم بوده است و همه خاصان با
 کبریا و موشاران و عقلا و حکما می الهی نه از ان معایب و حق این و نیامی فانی و قدر و

کرده اند تا اینکه خود خالق عالم متلع غرور و لهو لعب میفرماید و اموال و دنیا را به نطفه فتنه
 میفرماید و با همه عیوب نمایان همه خواب خیال چنان که مذکور شد و حبیب او نیز صلی الله
 علیه و سلم تمام دنیا را ملعون و جیفه میفرماید پس چون این تمام دنیا همان حکیم مطلق است
 چنان حکیم چرا بچنین معایب پیدا فرمود که خود عیوب این بلفظ لهو و لعب و فتنه بیان میفرماید
 و با همه عیوب صریح فانی و بی ثبات هم بوده است که خواب و خیال و غفلت محض است پس
 درین چه حکمت و چه نکته و چه سر الی است از هر چه حکیم مطلق چنین شی عیب محض بوجود آورده
 یعنی چه که فعل چنان حکیم خالی از حکمت نباید بود و باری درین چه حکمت بوده است لاجرم
 اکنون توان دانست که سر این نکته پس باریک و لطیف و بس بلند و دراز است و درین
 عجالت مختصر بشرح این متوجه شدن از اصل مطلب که مراد از بیان اسرار غفلت است
 و در اقامت اکثر در بیان معنی دنیا تمکانات متفرقه و اوقات مختلفه بعد از مسامحت و
 از خامه این سیه نامه بر آورده اند لکن ضرورت مقامات و کتاب طمیر الایمان و طمیر
 و مصلح الرزق و اسرار حکمت بشرح و بسط تمام ازین خامه بر آورده اند که البته دیدنی
 و فهمیدنی است لکن چون اینجا هم سخن بدینجا کشید لاجرم حکیم ماکلای که کلامه لا یدور کلامه
 بر بیان این نکته لطیف و تفاسیر و در چون خالی از لطف ننمود لاجرم بصورت موزون
 بهر شرط که بخاطر ریخت از منطقه بخامه و از خامه بنامه سپرده می آید تا بجا نطفه نزدیکتر
 باشد البته دیدنی و فهمیدنی است إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَضْلٌ وَمَا هُوَ إِلَّا
 بیان وجه شمر محض بود و بنیاد حکمت الهی که درین مستتر است
 وانی که خالق همه دنیا بود حکیم فعل چنین حکیم خالی از حکمت است پس اینجا حکمت است که دنیا را
 ریخت و بلا و فتنه و آشوبان است خود عیب این بود و عیب یکدیگر ملعون جیفه قول چنان است

و رنگی نه شمر محض چرا ساختیم کهیم آفرین چه نکته حکمت غایت است یعنی برین سخن نهی ل خد کبری
 با اینهمه اگر گذاری قیامت است با همچو عیبها تو چرا میکنی قبول با همچو شمر محض چرا این محبت است
 این سخن آدم و همدانای آدم است در سخن جنبل و صیبت چه است چون جهان بکلمه خیر سخن آدم است
 بر سخن ل نهادن مومن حقیقت است زان بی ثبات شد که اگر از حق دل از بی ثباتیش گذارای که عبرت است
 چندی مسامت هم اگر میکنند چنان عجب غرور و مصیبت که در حق است آدم چه لطف شد که زان درین
 پیکار جل بجهت تانچه حسرت است این نیز کمتر است که در عین ندکی اکثر بار و زقه و جان و رخاقت است
 در قتلش شمر و حال بودش هر لحظه خوف سرفه و راجع است زین جمله تیر طبع نظر خویش را و
 هر یک با فکر کشتن تو در عداوت است هر کس قریب تر بعد از تو قریب تر است دعا بگو چشم و اوست است
 در بودن نبودن و موت و زنده گالی هیچ جال نه این ز قیامت است چونین بلا نجات است هیچ
 لیکن بطریق گذارش دعا است زان بیشتر که او گذارد و خود گذارد و نه جواب که شمر گوارا حجت است
 یک نوع حسرت بدل برنت نه از گوی طاعت است از خود ترا گذاشت چه نگذاشتی تو
 این نگذاشتی بحقیقت نصیحت است ای و عجب خود همیشه کشی با برای ملیه اگر گذاری غم است
 چون این همه معایب دنیا عفا و قطلا و صراحت طافا هر دو با هر یک معاینه
 و تجربه هر فرد بشر و حال است پس صفات و مدارج چنین شمر محض با اینهمه است سبحان معایب قرآن
 و حدیث چراست اما اینکه بلفظ مغفرت و رضوان همین دنیا را تعبیر می نماید که مغفرت و رضوان
 و رفقا و آنکه آمده است و نیز در مقام عطای تمام نعمای دنیوی حکم گرفتن و نیز نشستن بر
 سلیمان علیه السلام بلفظ عطا و منت پذیریا آمده است که هذا عطا کافا من الله
 امسا بغير حسد و نیز همین نعمتهای دنیوی را بلفظ فضل خود تعبیر می نماید که هذا فضل الله
 و نیز باینکه ترک لذات و زینت های دنیا گفته اند و تمام شأن آدم است که

قُلْ مَرَجُّكُمْ زُرَّتِلَهُ لِلَّهِ أَخْرِجْ لِعِبَادِهِ مِنَ الطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ

علی هذا حبیب اوصی الله علیه وسلم همین دنیا را مخرج آخرت فرموده است که دنیا مخرج آخرت است پس صورت جمع بین القولین متناقضین چه تواند بود و لا جرم سراسر این نکته باید شنید که لفظ دنیا بقاعده نحوی بدو معنی آمده است یکی دنیا از ذوات مشتق است که دنیای دنی عبارتست از صیغه مذکر اسم تفضیل این آفرنی آمده است یعنی دنی ترین آفرنی بقایا باقی است و صیغه مؤنث اسم تفضیل دنی است بلفظ مقصوده املا این نیست و بلفظ دراز کشیده هم در سراسر حکام آمده است پس معایب همین دنیا و دنی عظام و ضلالت و فقر و فقر و حدیث ظاهر و باهر است که اندکی از ان بالا در نظم و شعر قوسم شده و صیرت بر خنجر ظاهر نمایان و هر کس را بقدر حال خودش تجربه و معاینه در آمده که محتاج بیان نبوده است و هم دنیا از دو مشتق است و دو معنی نزدیک کننده است یعنی نزدیک کننده بخدا این اسم صیغه اسم تفضیل بلفظ آفرنی آمده است که میفرماید فَمَا كَانَ قَابِ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى و هم این را صیغه تانیث اسم تفضیل دنی آمده است املا می رسم خط اینهم بلفظ دراز کشیده بصورت دنیا را تواند بود پس این دنیای دنی که نزدیک کننده بخداست محض همین است آن همه صفات دنیا که در قرآن و حدیث است منسوب به همین دنیای دنی است و آنچه از معایب دنیا در قرآن و حدیث وارد است منسوب بدنیای دنی است که از ذوات مشتق است چنانکه بالا گذشت اکنون نکته دیگر بالا تر از اینهم باید شنید که همین عالم ظاهر دنیا را بلفظ کثر مخفی بحقیقت قدسی تعبیر میفرماید که کَثُرَ الْخَفِيُّ فَأَخْبَثَ حَبِيبَاتُ الْأَرْوَاحِ پس جانب چپین شهر محض عیوب جسم بی ثبات فانی خراب خیال غفلت محض نسبت کثر مخفی چگونه زیادتیا تواند بود و اما درین چه نکته وجه سراسر است زیرا که نشان کثر مخفی چنان است که میفرماید

بجميع وجوه نيكوتر باشد كه كيفيت كان كذا باری از خلقت این حقیقه شمعش آن كثر مخفی كجا و چگونه
ظاهر شد كه فساد و فسادش در تمام عالم كونه فساد ظاهر و باهر است كه ظاهر الفساد فی الزوال و الجبر
این كسبست ای عبارت از این است پس چنین فساد ظاهر آن كثر مخفی كجا ظاهر شد پس
پرسیدای پو شنیده جوابت بگویم گراینده اکنون بگوشتن ل توان شنید كه این عالم غفلت
همه شمر بودی آن كثر مخفی كه همه غیر است هر گز ظاهر شد ظهور آن كثر مخفی محض لبیب شمر و فساد
این عالم كونه فساد است اینجا كه این كلمه باریك تر شد شرح این سترناك ضرورت شد و فاسد
و بی گناهی غریز در یاب و همه گوش باش این آن را از است كه ملايك هم در شخص این جویان و
اشكاف این حیران مانند از جناب باری تعالی عز اسمہ پرسیدند و بجزای اعلم شنیدند كه
لا علم لك نشند كه آخر كار این را از حكمت الهی از خلقت این عالم غفلت خود بخود ظاهر شد گزید
كه هرگاه بشیت از روی بخت آوم علیه السلام اقتضا فرمود و بفرشتگان خطاب شد كه خدایه برو
زمین پیدا كنید كه قال عز وجل ادْعُ إِلَى سَبِيلِ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ وَاذْكُرْ خَلْقَ
فرشتگان بالاتفاق گفتند كه آیا پیدا خواهی كرد بر روی زمین همچو كسان كه فساد و خورزیرها برین
برای كنند كه قال عز وجل اجْعَلْ فِيهَا مَن يَفْسِدُ فِيهَا وَيُصْلِحُ فِيهَا وَاذْكُرْ خَلْقَ
نعمان كه و نقل سرك طبعی ماهه ملايك تسبیح و تحمید و تقدیس تو میكنیم و نبی آدم
فسق و فجور و فسادات و خورزیرها خواهند كرد كه ما هو ظاهر و باطنی كه ملايك را از انزل معصوم
و بری از گناه شمر شدند لا یعصون الله اما هم يفعلون و انهم صنف و حال
آنها است بخلاف این نوع بشر كه همه گناه مجرم مركب بظواهر و در بن عالم غفلت متبادر حكیفات كذا
كه كذا از انزل سرك طبعی بیان حال اوست پس ملايك را بجاوب قبل آنها از سر این كشته
هیچ از نشاند كه در پیدا كردن این خلقت انسانی كه سر اسر مایه معصیت و طغیان است

چو حکمت و چه صحت نیردانی است بلکه همین قدر محجل ارشاد شد که اِنِ اَعْلَمُ مَا كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
یعنی ما سیدانیم آنچه شما نمیدانید و آشکارا خود ظاهر که آنچه معاصی و طغیان و نافرمانیها و خونریزیها
و فسادات از نوع بشیر بر زمین واقع شدند و میشوند محتاج بیان نبوده است که ظاهر الکشف
فِي الْبُرُوقِ لَمَّا كَسَبَ الْاِيْدِي السَّيِّئَاتِ عبارت از این است آشکارا آنچه در میان
روز اول میگفتند چنان ظاهر شد که خود او تعالی سبحانه شکایات طغیان و معاصی نبی آدم
میفرماید اِنَّ الْاَشْيَاءَ زُفًى تُخْصِرُ الْاَشْيَاءَ لِكَيْفَ تُلَاحِظُ مَقْصُومَ سِرِّكَتِ اِلٰهِي عِلْمُ مَعْلُومِ
و گفته فرشتگان درست برآمد و طرقت بر اینست اینکه چنان ملائک مصوم گینا با نرا بر اسجد
همچو گناه مجسم حکم فرمود و چه حکم است او الملائک را باندک عذر و انکار نیز تیر تمام راند که مردود و
ایگر دید پس سر این گفته باریک که از پدید کردن این خلقت عالم بچنان شر و منافسید آنچه بدین
کنه مخفی است البته فصدی و دستنی است که سر اسر نبوده است بعد ازین فایده عظیم که
درین خلقت صریح مستتر است انشاء الله بقدر سعادت و وقت وقف خاصه نامه خواهد شد
آدم مر بیان جان سخن * جانمن گوش جان بجانب من * پس بیان این کنه مخفی بجهت
که عمده ترین از صفات ذات که با عر اسم جوشانه شان تو ابی و غفار است که توبه پذیرترین و
گناه بخشیدن عبارت از این است هرگاه همه ملائک قطعاً معصوم از گناه پدید کرده شدند باز
این عالم و آدم را باین شر و منافسید و خلقت و گناه مرکب بچهار و سیان اگر پدید نمیفرمود
تا ظهور شان تو ابی و غفاری که مراد از کنه مخفی همین است چگونه صورت می بست پس آن
کنه مخفی همین شان غفاری و تو ابی است که ظهور آن موقوف بر پیدایش چند عالم خلقت
نامه شر و منافسید است از موالی با مغربی علیه الرحمة و وجود من هم از تو ظهور تو زمین
و قضا ظهراً و کولاً که آن کوه چنان بگذشت عصیانم ز حد پیش که از تو ظهور

بروست خویش • اینقدر بجز رحمت است وسیع • که چون برگزیده پراسید است • ازینجا است که
 گفته شد • چو محض از پنی اظهارشان غفاری • برای جرم و گنه خفت بستر باشد • بهتر قدر
 که گناهان من زیاده ترانده ظهور مغفرتش بهم زیاده تر باشد • چو گناه شد اظهار مغفرت
 موقوف • ضرورتی که سویی توبه هم نظر باشد • و گرنه توبه که کم مغفرت نهان مانده خلقت هم
 مقصود شتر باشد • همین نه مغفرتش بلکه شان تو آبی • در ترک توبه با خجاست تر باشد
 چو علت غائی خلقت هم حاصل • بنابر سوختن من ضرورت تر باشد • که سیکه برگزیده ان و توبه پیدا
 • گناه میکند از توبه بخیر باشد • چنان کسی چو بد فرخ رود بجای خود است • سوای نابر ختم
 کجا مغفرت باشد • پس ای طمیر نکردی گرا گنه توبه • بجاست جای تو گرا آتش سقر باشد •
 چون این مضمون وسعت دریای مغفرت بسطی تمام بخوابد و غمان شبیر قلم در هیچ مواقع با
 خود میاندا جرم در کتاب حکمیه الایمان طایفه الاسلام و مرا فقه فضا و قدر و اسرار حکمت بقدر ضرورت
 مقامات و ایداد روح الارواح از صفت این کفر مخفی شرح داده شد اینجا هم که همین بیان چنین است
 البته بقدر ضرورت تمام محل نباید گذاشت که سوای انکشاف سنکته کفر مخفی مفهوم منی الی انکشاف
 نیز در ضمن این استفسار و فهمیدنی است که ملائک معصوم از گناه را برای سبزه چند گانه مجسم
 حکم فرمودن چه حکمت دارد و این سنکته باریک که ملائک را هم ازین خبر نگرداند البته فهمیدنی
 و بدیل داشتنی و یاد گرفتنی است ازینجا است که بصورت موزون بر خاطر نهند تا بجا و طریقت
 باشد قطعه در بیان سنکته کفر مخفی و مفهوم معنی **إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ**
 چو محض به عبادت و ذکر و طاعت خویش • زخلق ما همه بودی خدای را مقصود
 فرشته سیرت و بی عیب بی شکم بی نفس • نفوس قدسیه معصوم خلق منیر بود
 نه هیچ نفس که آماره است خود با السومی • و گرنه سلاطین ایس هم بران افرو د

<p>امور خیر بحکوم نفس شد مقصود و نخوانده توبه قرآن حکایت داد و خودش بنای گنه در بهشت خلق نمود که رعیتش زوگر نعمت بهشت افزود اشارتی است ز لاکثر کتابا بر این موجود چه اهتمام بهر گناه مانده بود صیح بهر گنه خلق کرد رب و دود نفوس قدسیه هر وقت در قیام نمود که این قدر پی عصبانم اهتمام نمود چرا ملائکه بردند جسد سبزه و زانی اعلم آخر گویا چه بود بود وجود گنه از فرشتگان بقصود چرا مثال او امر نسیر سید بود چرا چنین شرف آمد که حکم سجده نمود</p>	<p>چون نفس داده و بحکوم نفس هم کرده است چگونه نفس بشیر بگفته تواند زیست خودش برای گنه خلق کرد گنهم را خود او فیه تقاضای خوردنش در دل نه منع کرد ز خوردن ز قرب منع نمود نمود نفس سخط حرص منوعات ازین صیح عیان شد که نوع انسان را و گرنه به عبادت ملک چه کم بودند چه حکمت است درین آن حکیم مطلق را بدین شر و جرا و بر ملک ترجیح که خود نسبی کشند و هم نقل نفس لایق خودش بشان ملائکه بگفت که یعصون چون فعلشان همه کایا صراط بود تمام پس اینچنین همه شر را بر اینچنین همه خیر</p>
---	--

جواب

<p>بجا است شبهه که بر خاطر تو یافت و در بجرم و معصیتیم حکمت بود موجود صفات مغفرت و کفو او نهان می بود که هست عمده ترین صفات آن مجبور</p>	<p>بجا سوال نمودی جواب بهم بشنو بدانکه فعل حکیم است عین حکمت محض که چون فرشته گنه گزیند و من هم تمام رحمت و غفران و شان تو بلی</p>
---	---

چو من گناه نمیکردم او چه می بخشود در گسواهی شما خلقت آدمی بود	چو کار آمدی آخر کجا شدی همه حرف رسول گفت شاگردت نمیکردید
بدین صفت صفت عفو جلوه میفرمود به بین حسن حصین صاف واضح و مشهود	که او گناه نمودی و می شدی هم عفو ز نزدی و نسا نمی و مسلم و احمد
در صریح ز لایتن تنبیل اشاره نمود بود صریح بقدر آن و هم خوب بود	بیک مقام که خطای کجاء الله و اگر چنین متواتر نصوص قطعی

قَالَ سَوَّلَ اللَّهُ صَالِي عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوَلَّمْتُ لِحُطَّاءِ
كَيْفَاءَ لِلَّهِ يَقُولُ مِمَّنْ خَطَاؤُهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ لَهُمْ فَيَغْفِرُ لَهُمْ رَوَاهُ الْأَعْمَدُ وَابُو
أَيُّوبَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوَلَّمْتُ نَبِيًّا لَذَهَبَ اللَّهُ بِكُمْ وَجَاءَ بِقَوْمٍ
يَكُونُ نَبِيًّا فَيَسْتَغْفِرُ لَهُمْ فَيَغْفِرُ لَهُمْ مَنْ اسْتَغْفَرَ اللَّهُ غُفْرَانًا لَهُ فَغُفِرَ لَهُ
كَلِمَاتُ نَصُوصٍ قَطْمِيَّةٍ بِمِثْلِ بَعْدَ مَعْتَرِ تَبَوَّاتِ بِيَسْتَوْفِي وَمَنْ يَعْلَمْ سُبْحَانَ أَوْ يَطْلُمُ نَفْسَهُ
ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ لِلَّهِ شَيْئًا لِلَّهِ غُفْرَانًا أَوْ حَسْبًا بَقِيَّةً أَوْ شَيْئًا مِثْلَهُ

شدم بوعده رب غفور هم موعود برای مغفرت هم کرد و چنان معهود	نوست امت نذب مرابر ذر است
بعوت شرط تو مشروط هم بود مغفود بروی تو نکند باب تو بر اسدود	چنان که هر گنه خلق کرده است بشرط توبه مگر در مغفرت معهود
چه جای عجز و ران بحر عفو رحمت وجود بترک توبه مگر هیچ عذر تو نشود	هزار بار چه توبه کنی و هم شکنی تراز توبه هر باره عجز نخواهد بود
مگر براسه گنه توبه هم ضرر و زیود	بعذر نفس ترا داشت و ز گنه مغفود چو هیچگونه ترا چاره از گنه نبود

چنانکہ او بی انہما نشان تو ابے
تو ہم کہ بہر گناہان و توبہ آمدہ
صحیح تھائی ہوئے مرقیہ بجز ان
و گرنہ توبہ کنی مغضبت نہان ماند
پس اسی غرض اگر و گرنہ شدی مغضوب
ترا کہ نفس چنان شرم محض بخشیدند
نہ بہر آنکہ تو خود را ہی بقربانش
کہ تا جہا و باین نفس شرم محض کنی
ہر آنکہ نفس نہارد و جا و بارگ کند

شود و باینده عصیان ز توبه ات نشوند
اگر گناه کنی توبه نیز باید زد
که از برای چو اعاصیان خوش فرمود
ز خلقت تو نشد ظاهر آنچه مقصد بود
تبرک توبه مگر عذر تو ندارد سو
بر آن تسلط ابلیس دشمن مردود
بل انجمن بود از خلق نفس بد مقصود
ملک چگونه توان انجمن جسد نمود
چگونه نفس کشی از ملک رسد بود

حکایت ہاروت و ماروت

دوازدهم آنکه بودند بکعبه عابد تر
ز آنکه که بود ز ادنی ترین نوع بشر
ازین مقام توان دید فرق یلیخه
ملک بآن همه عصمت کم از بشر باشد
زانی آیت کم بنگر همین مراد بود
غرض نفس کشی و تبعید نوع بشر
و گرنه الحاد ز بشر و معا و الله
و ما اصحابک من سیدک نفسک
و ما ابوی نفسی چو انبیا کنند

ز شتر نفس ببا بل بجا رفقه فرو
چو زهره بر فلک خمبین نمود و نمود
چنان فرشته به اونی بشد زهره
بدین شهر و بشد فرشته به مسجد
که همچو نفس گشتی نماید از ملک بوجو
فروتر از ملک آمد چنانکه شد مسجد
که هست در حق انسان لیر که لکن
بشتر نفس صحیح است شاهره شود
ز شتر او و گری کی بری تواند بود

<p>هنوز بر تو به توبه هم نشد رسد و چه وعده باست بقرآن و هم به وجود على العموم بود ظل حشمت مسدود که با بهانه بی مغفرت تواند بود نخچه گیر گفت باید گوش دل شنود ازین بدان که نه جانی دیگر تواند بود</p>	<p>چو حفظ خود نتوانی ز شر او بار برای منقرت و توبه و التی و منصوص صد اے عام خویش و بنی عبادی برای حلیه فقط توبه از تو در کار است درین خصوص که در باب توبه قطعه در بوزن و قافیه هم چون برابر است باین</p>
<p>فقط منافعت از بهر اکل گندم بود که منشیات مسمیا و بیشتر موجد معین نفس همانست و دشمن هر دو که آید یمن نسل بهین پدر بود چه جا که بنده نفس از چنین پدر شود سوا ای توبه چه اصلاح این تواند بود توبه به غیر طریق پدر توان پیوست بگفته در سر صدق توبه به هم نبود بیا توبه و میراث او بگیر که زود تیرک توبه شو که پیرو عدوی شود که بوده به هم الی ان شاء الله بگفتنات حکایت خیر هم فرمود</p>	<p>تمام نعمت جنت مباح و چه حاصل نه از خلیفه حق ضبط شد کفایت آنا مباح کمتر و هم دسترس بر آن کمتر علاوه نفس بود و حریص منوعات و اما امری نفسی چو گفت یوسف بدین وجه که حفظ از محال بود چو در گناه بارش پر شدی محبول گفته جو که در پیر بنگاه غنا نیت تو هم اگر خلف الصدق بوده از او نه اینکه نام پدر در گنه کنی بدنام بکن عمل جوید گرد و رانش خواهی اگر فروختی بخت بدست راپرت</p>

فَنَسِيَ دَاوُدَ اِهِيَ بَعْدَ زِيَارَتِهِ
مَرَّاجَةً عَذْرَاءَ نَسِيَتْ سِكِّينَ عَصِيَانِ
شَدَّ اِهِيَ نَوْجَ مَعَاقِبِهِ لَيْسَ مِنْ اَهْلَانِ
مَكْرُزِ اِزْپَرِ اِهِيَ بَدِيدِ بُوْدَنِدِ
بِهِيَ اَبَانِ اِزْپَرِ اَوْ كِه وَتَرَاكِ اَن
جِهَانِ بَهْتِ كِه اَن رَا پِدِ رُكِبْتَمِ دَا
وَمِ سَوَالِ چَوَا كَشْتَرِ دِهْدَنِبَارِ
پَسِ اِي عَزِيزِ اِكِه حُبْتِ اَسْتِ نَامِ پِدِ
عَجَبِ كِه جَرِمِ پِدِ رَحِيْدِ كِنَاهِ تَوْشَرِ
اَكْرَبَانِ خَلْفِ اَلصَّدَقِ صَادِقِ دَرِ
وَكِرْمِيْنَ نَبَاقِ اَسْتِ حُبِ طَاهِرِ تَوْ

وَكُنْ خِيَالِ اِهِيَ تَوْبَتِ اَسْنَدِ
بِدُونِ تَوْبَةٍ بِاَبَانِ كِي شَوْ مَعْدُودِ
مِنْ اِهِيَ كُنْ كُنْ وَاَهْلِ اَوْ تَوَا نَهْمِ بُوْدِ
كِه خَلْدِ هِمِ نَكْرَتِ دَرِ سَقَامِ شَهْوِ
نَخْوَرِ كُنْ دَرِ اَزْ اَمَانِ جَوْنِ خَرْمِ
بِجَوِ خَرِيْدَةِ دِيَارِشِ بَدِ كِرْمَانِ نَجْشُوْدِ
دِهْدَنِبَارِ بَرِيْنِ بِي سَوَالِ حَكْمِ دُرُوْدِ
خَوْدِ اَخِيْنِ اِزْپَرِ اِهِيَ اَرْمِيْنَ پِدِ رُكِبْتَمِ
بِهِيَ تَوْبَةٍ اَشْ نَهْ نَظَرِ شَدْنِهْ اَخِيْنِ مَوْلُوْدِ
شَدِيْ تَوَارِثِ جَنَّتِ مَنَظَرِ اَمَانِ نَجْشُوْدِ
اَبَانِ فَرَقِ دُكْرِ اَلسَّعْيِ اَبِيدِ بُوْدِ

اَمَرِ مَرَّاجَةٍ اَزْ اِيْجَا تَوَانِ وَاَسْتِ كِه اَن كُنْ خَفِيْ هِيَ شَانِ تَوَابِيْ وَغَفَارِيْ
شَا اَسْتِ كِه مَعْدُودِ اَن سَوَقُوْنَ بَرِ كِنَاهِ وَتَوْبَةٍ بُوْدَةِ اَسْتِ لَنْدِ اَنفُسِ مَرَّاجَتِ رَا كِه اَمَارَةِ اِهِيَ
پِدِ اَفْرَمُوْدِ تَا رَغِيْبِ كِنَاهِ كُنْدِ مَكْرُفَتِ سَجَارَةِ اَنفُسِ رَا بِمَقَابِلَةِ رُوحِ كِه نَفْسِ اِهِيَ اَشْ اَشْ
جَرْمَانِ وَجْهِ طَاقَتِ بُوْدِ كِه غَالِبِ اَمْدَةِ تَجْكَمِ كِنَاهِ سِيْكَانِيْدِ كَارِشِ اَزْ دُوسُوْسَةِ بَشِيْشِ بُوْدَةِ اَسْتِ
يُوْسُوْسُ فِيْ صُلُوْهِ النَّاسِ عِبَارَتِ اَزْ اِيْنِ اَسْتِ لَاجِرِ مَكِيْ اَزْ اَقْوِيَا اَوْ سَا اَلْمَلَا اِيْ
رَا كِه اَهْلِشِ اَزْ جَنِ بُوْدِ تَقْوِيْتِ وَمَعَاوَنَتِ اَنفُسِ اَمَارَةِ مَعْدُودِ كِه نَامِشِ اِهِيَ اَسْتِ
بَكْرَةِ اَسْتَفْرِ اَمِنْ اَسْتَطَاعَتِ بَصُوْرِ اِهِيَ اَوْرَبَرِيْنِ اَنفُسِ اَمَارَةِ سَلَاكُوْدِ
حَكْمِ اَعْوَادِ كِه تَصْوِيْرِ نَفْسِ اَسْطَا اَوْرَبَرِيْنِ اَنفُسِ اَمَارَةِ وَرَاهِ خَلِ اَوْرَبَرِيْنِ اَنفُسِ خِيَانِ كِه اَسْتِ

چو حفظ خود نتوانی ز شتر او بار
برای منقرت و توبه و اثن و منصوص
صد اسے عام چو خود نبینی عبادی داد
برای حلیه فقط توبه از تو در کار است
درین خصوص که در باب توبه قطعہ دیگر
بوزن و قافیہ ہم چون برابر است باین
قطعہ در باب توبہ کہ انسان در گناہ معذور است مگر در یومہ عذر

تیا نم نعمت جنت مباح و چه حاصل
نه از خلیفہ حق ضبط شد ملکیت انا
مباح کمتر و هم دسترس بران کمتر
علاوہ نفس بود خود حریص منوعات
و اما ابرہی نفسی چو گفت یوسف
بدین وجہ کہ حفظ از گنہ محال بود
چو در گناہ بارش در شدی مجبور
گنہ کرد و پدر سرگشتا ظالمینا
تو ہم اگر خلف الصدق بودہ از دے
نڈایک نام پدر در گنہ کنی بدنام
بکن عمل چو پدر کرد و رشتش خواہے
اگر فریخت بگفت ہم پشت را پرت

فقط ممانعت از بہر اکل گندم بود
کہ منہیات مہیا و بیشتر معبود
معین نفس ہمانست و دشمن مرود
کہ آدمیم ز نسل بہین پدر بود و نہ
چہ جا کہ بندہ نفس از چنین پدر بود
سوا ی توبہ چہ اصلاح این تواند بود
توبہ نیز طریق پدر توان چہ بود
بگفتہ در سہ صدق توبہ ہسم نمود
بیار توبہ و میراث او بگیر کز د
تیرک توبہ شوے پیر و عادی مسود
کہ بودہ بر ہم الوار توش خود بود
بجملہ کتاب علیہ خیرین ہم نمود

فنیسی و او گواهی بعد ز سبایش
مرا چه عذر که دانسته میکنم عصیان
شد این نوح معاقب به لیس من اهل طاعت
مگر ناز پس از این چنین پدر بودند
بهین بآن پس را که در تدارک آن
جهان بهشت که آن را پدر گبندم و
دم سوال چو انگشتی دهد بنماز
پس ای عزیز اگر حجت است نام پدر
عجیب که جریم پدر حیل گناه تو شد
اگر باین خلف الصدق صادق حرب
و گر همین بنفاق است حب طاهر تو

و لَمْ یُخِذْ لَهُ عَمَلٌ تَقْوَشْ افسرد
بدون توبه به انباش کی شوم سعد و
من این گنه کنم و اهل او تو انجم بود
که غلامم نگرفتند در مقام شهید و
نخورد گندم و از زمان جو غذا فرمود
بجو خریده و بازش بدگیران بخشود
و بدبخد برین بی سوال حکم درود
خود بخین پس است از همین پدر مقصود
به توبه است نه نظر شد نه بخین مولود
شرعی توارث جنت منضم مان نبود
بآن فریق دیگر فی السعایر باید بود

اگر چه اصل سخن از اینجا توان دانست که آن که نترخند همین نشان توانی و غفاری و
تاریت که کجور آن موقوف بر گناه و توبه بوده است لهذا نفس شمر محض را که آماره باشد
پیدا فرمود تا رغیب گناه کند مگر فقط بحاره نفس را بمقابل روح که نفیست فیض و شکر
چه بایه و چه طاقت بود که غالب آمده بچشم گناه میکنانید کارش از سوسه بیش نبوده است که
یوسف فی صلب الناس عبارت ازین است لاجرم بی از او یا او تا و الملائک
را که حش از جن بود بتبعویت و معاونت نفس آماره مامور فرمود که نامش طهر است و
بکرم و استغفر من استطعت بصو و حال سلم او را برین نفس آماره مسلط کرد
حکم را که او را که تصویر نقشه تسلط او برین نفس آماره و راه خل او برین نفس چنان که هر یک

بدریقه طلبه معاینه تواند شد و در وقت و حالت خود از خامه این سیه نامه در کتاب طلبه الاسلام
در منزل چهارم مقام و ششم بلطف تمام برآورده اند که بی تکلف هر کس بخشم سر تواند دید و در حق
بر این نفس کشش هیچکس از انبیا راهم اختیاری نداده اند که **حاکم ابی نعیم** **نفسی** **الذی**
لا یموت **و لا یسقط** خود از زبان حضرت یوسف علیه السلام منفراید و نام اختیاری این
کشش خاص بدست خود داشت که بانی حبیب خود **صلی الله علیه و آله** **و سلم** منفراید **قل**
لا املک نفسی **نفعاً و لا ضرراً** **لا اله الا الله** پس این همه اتهام گناه مادم و پیش
نفس نامه و آفرینش این تمام عالم دنیا بخین شمرده و محض نابرابر الهامان گفته است که
مرا در از طورشان توانی و غفاری و ستارست و ظهور بدین صفت غفاری مایه کمال معرفت است
از اینجا بفهمد معنی این حدیث قدسی توان رسید که در وقت گفت **نفسی** **الذی** **لا یموت**
و لا یسقط **و لا یسقط** و اینکه این همه عالم را همه خواب و غفلت پیدا فرموده چنانکه بالا بوجه
نشان داده شد هم ازین است که مایه عذر گناه بر اما عاصیان و حلیه نسیان بر اقبال
توبه مانندگان را میباید باشد که بر جرکات و معاصی عالم خواب سهو و نسیان مواخذه نمیداشد
و ترکیب نوع بشر سهو و نسیان هم محض بر همین حفظ تا مقدم است که انفعال سهو و نسیان
بلا عزم و اراده لایق مغذ و روشن میباشند از اینجا است که در اصل هم همین عذر نسیان نمود
غرم بالقصد حضرت ابوالبشر را مغذ و داشت تا برای توبه پیشگیران گناهکاران حجت باشد که **نفسی**
الذی **لا یموت** **و لا یسقط** **و لا یسقط** و هر کار خیر و شریف و اراده را مقدم داشته اند مثلاً
کیسه نری از کسی که گم شده بگردم مسکین محتاج بکلم تقدیر رسیده باشند صاحب زر را بچگونگی
اجر و ثواب این عاید نمیشود شد که این اتفاق به نیت و اراده او واقع نشده است همچنان که
گناهی و عصبانی بلا اراده سهو واقع شده باشد چگونه احتمال مواخذه چنان از رحمت الهی

خطا پوشش غریبش تواند بود که قصد لغزش و پنهان عالم ظاهر بطور انموذج ملاحظه شود که کفایت
 آب اگر قصد و علم بشیر از خلق فرو شد صوم نمی ماند و کفار و واجب می آید و بسو و نیان
 و لا علیه اگر خوب شکم سیر خورد و آشامد صوم بدستور است **فَأَقْصِرْ كُنْفُكَ وَأَمْشِرْ مُخَا**
 بر ای غریب ندیری ما گمان محبت قبل از وجود ما عاصیان تقدیم پذیرفته که همه عالم را خواب
 و غفلت پیدا کرد و نوع بشر را از سهو و نیان ترکیب داد و بنامی این غریب پیرها از آ
 همین سهو و نیانست که بالاندر کوشید **فَنَسِيَ وَكَانَ فِي لَبْءٍ** اما اینکه بهین غریبان بخواب
فَتَنَابَذَ كَفَّيْهِ غریب تو به حضرت ابوالشیر پذیرفته بهین معالیه سنت ابائی را برای انبای او
 تا طلوع آفتاب از مغرب در توبه باز داشته علی الجموم بوعده که ماکد و متواتر موفقی فرمود
 صد بار اگر توبه شکستی باز آید اما اینکه از غایت کمال جوش شان تو آبی و غفاری برائی منت
 که باینر خصوص هم حکم توبه و وعده مغفرت است و چه وعده که فقط بر عفو گناه انکفانیت بلکه
 در بدل سیات حسنات را تا می بینند پس بهتر و خوشتر ازین که مخفی چه نعمت تواند بود و طلا
 لفظ که مخفی چه قدر برین صفت تو آبی و غفاری زیاتر است چنانکه آتش در سنگ تنفی است
 که بدون تحریک چاق توبه و ذرات این آتش مخفی برمی آید که لعل از سنگ خراش از زیرین
 بدون شکستن و کافتن برمی آید آتش که نشانه قهر و عذاب است از صدر مه آهین از شک
 برمی آید و این که مخفی که شخص نور و رحمت و مغفرت است به آب اشک توبه و ذرات آتش
 قهر را نشانیده نور افشانیها میکند که سو آتوبه پذیر و عفو و مغفرت تبدیل همه سیات را
 بحسنات فریب میفرماید و الذین لا یذنبون **لَا يَذْنِبُونَ مَعَ اللَّهِ الْعَاقِبَةُ** وَلَا
يَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ
يَلْقَ تَأْثَمًا يُضَافُ لَهُ الْعَذَابُ یَقْرَأُ الْقِصَّةَ وَيُحْلِلُ فِيهِ مَحَانًا

وَأَمِنْ وَعَلَى صَلَافٍ أُولَئِكَ سَيُحَدِّثُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ حَسْبُ
وَكَانَ لِلَّهِ عَقْلٌ لَمْ يَحْصَاهُ وَكَانَ آمِنْ وَعَلَى صَلَافٍ أُولَئِكَ سَيُحَدِّثُ اللَّهُ
وَأَلَا تَرَى نِينَ كَالْشَّانِ سَفَرَتْ وَتَوَالِي أَرْبَابِ كَرِيمَةٍ تَوَانِ يَأْتِ كَرَامَتِ تَوْبَةٍ وَاسْمَانِ
وَأَيُّ سَفَرَتْ وَضَوَانِ نَشِ جُشِي نَامِي كُنْكَارِ قَاتِلِ حَضْرَتِ حَمْرَةٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ ثُمَّ مَا دَارَ كُنْكَارِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بَوْدَهُ اسْتِ كَرِشَانِ نَزُولِ اَيْنِ اَيُّ كَرِيمَةٍ هَبْنِ اسْتِ كَرِيمَةٍ
قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا أَسْرِ عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْطَعُوا رِجْلَ مَنْ جَاءَ بِالْبَيِّنَاتِ مِنَ اللَّهِ
لِلَّهِ يَغْفِرُ الذَّنْبَ بِحَبِيبِ عَادِ اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ وَبِحَبِيبِ خَيْرِ كَرَامَتِ
تَوْبَةٍ وَاسْمَانِ دَرِينِ عَالِمِ ظَاهِرِ خِيَانِ اِثْرِ قَبُولِ تَوْبَةٍ بِظَاهِرِ اسْتِ كَرِيمَةٍ وَزَمَانَةِ خَلْفَتِ
حَضْرَتِ صَدِيقِ الْكَبِيرِ خَلِيفَةِ اَوَّلِ رَحْمَتِ اَللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَرَامَتِ اَبِ رَاكِبِ اَلْبَعْدِ اَلْحَضْرَتِ صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ
مَعَاذِ اَللَّهِ وَخَوِي نُبُوْتِ كَرَامَتِ بَوْدِ بَهْمَانِ حَرَبِ بِيحَانِ كَشْتِ كَرَامَتِ اَوْ مَعْرِفِ وَوَكْرَتِ
بَنُو كَرَامَتِ اَبِ اَيْنِ شَمْرَةٍ يَكُ تَوْبَةٍ اسْتِ كَرِيمَةٍ كَرَامَتِ اَبِ اَيْنِ شَمْرَةٍ يَكُ تَوْبَةٍ اسْتِ كَرِيمَةٍ
عَمْرَمَرَانِ رَسُوْلِ خَدَا صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَيْرِيْنَ كَرَامَتِ اَبِ رَاكِبِ اَلْبَعْدِ اَلْحَضْرَتِ صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ
تَوْبَةٍ بِاَيْنِ قَامِ رَسَائِدِ كَرَامَتِ كَرِيمَةٍ كَرَامَتِ اَبِ رَاكِبِ اَلْبَعْدِ اَلْحَضْرَتِ صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ
بَرَدِشِ خَالِبِ اَمْرٍ وَاشْكِ اَمْرٍ اَشْمِشِ فَرُوْخِشِ اَنْ دَرِ اِيْكَرَمَتِ كَرَامَتِ اَبِ رَاكِبِ اَلْبَعْدِ اَلْحَضْرَتِ صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ
غَفَارِيْتِ خَوْدِ خَوْدِشِ نِيْزِ خَانِكِ اَلَا اَنْكَوْ اسْتِ اَبِ رَاكِبِ اَلْبَعْدِ اَلْحَضْرَتِ صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ
كَرَامَتِ اَبِ رَاكِبِ اَلْبَعْدِ اَلْحَضْرَتِ صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَرَامَتِ اَبِ رَاكِبِ اَلْبَعْدِ اَلْحَضْرَتِ صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ
قُلْ اِنَّ اِيْكَرَمَتِ كَرَامَتِ اَبِ رَاكِبِ اَلْبَعْدِ اَلْحَضْرَتِ صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَرَامَتِ اَبِ رَاكِبِ اَلْبَعْدِ اَلْحَضْرَتِ صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ
دَرِ كَشِ زَارِ زَارِ كَرَامَتِ اَبِ رَاكِبِ اَلْبَعْدِ اَلْحَضْرَتِ صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَرَامَتِ اَبِ رَاكِبِ اَلْبَعْدِ اَلْحَضْرَتِ صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ
كَرَامَتِ اَبِ رَاكِبِ اَلْبَعْدِ اَلْحَضْرَتِ صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَرَامَتِ اَبِ رَاكِبِ اَلْبَعْدِ اَلْحَضْرَتِ صَلَوَاتُ اَللَّهِ عَلَيْهِ

بسم و نسیان بیان کرده شد که بر سبیل سخن ذکر فواید توبه و استغفار و ثمرات آن بمغایین
ترغیب تمام و تحریص عام بقدر ضرورت مقام و جوانی خامه سبکتر ام باز تمام رسید مگر جان
سخن همین است که همچو نمایین ترغیبات توبه و فواید و ثمرات توبه زیاده ازین و قدر و قوت
مبسوطه اخلاق و قرآن و حدیث بدلیست تمام مذکور است مگر گفتن و نوشتن و از کتاب مبسوطه
نقل و بیان کردن سهل است و گردن مشکل بر هر کس که افتاده است میداند که هرگاه این
نفس سحرش را از ایام نادانی و شورش جوانی که با دولت اقتدار و حکومت جمع باشد و
معاصی خصوصاً بتفصیل نفس شهوانی جلیله بنظر طبیعت ثانی شده چنان گناه عظیم بر دل
شود و باز از طریق بهشت و خوف و فریغ و ترغیب توبه برگردان با امکان نفس شریک
که در چنین حال و همچو ایام حال طایع چنان میباشد که حالیه گفته شد به باغ و بهار و طرب
و باوه جامه اگر توبه نباشد چه کند و چنین مقام علی نهاده که در وقت و حالت خود از خامه سبک
سخت خزان جنت از چنین بزرگ بخت و طبل زار زار آید معافم دارا می نامد که ایام بهار آمده
و هر از این چاه بقایای وقت حساب است که اگر خزان آید شوم من نیز تابست چوین
به توبه بگشتم روا باشد یا ایم بهار به هم از اینجا جواب واضح وقت است که دل تو چون
دل من گریه جانی متباد باشد و در این صورت بچشم هر چه فرمائی روا باشد اینک حساب حال
وقال خود است باری نفس بشیر علیه قدر حال همین حال است که در ایام بهار چنانکه گفته شد
در دل هوس گناه و هر لب توبه و زین توبه یا صواب یا رب توبه به دل نهاده و ظاهر
که در چنین وقت و حال که در ایام طغی و جوانی با دولت و حکومت هم جمع باشد خیال توبه و
سخن واضح را چه بحال و گنجایش میباشد اینک مرتبه از نیکو و نصیحت گذرشته توبه بقید توبه
و سبقت و دست و پایی خود رسیده حتی که با پادشاه وقت و دستور عهد سه مرتبه همین کار مصرف

شدند که انگیس را بتجلم و تدبیر از نیتقام شورش باز کشند مگر چه میشود که نه غریت اثر کند و نه علم
 پس و چنین حال کلمات نصایح و ترغیب تو به راجه تاثیر پیدا شد که مرض از دوا می افتد و اگر
 گاهی همین صحبت روح مجرب و چنین مضمون بر نفس کار کرد که در میان حال حسابال سرزد
 از قضائی جمله حاجت راحت افتد و کمال به در قضائی حاجت آماره افتد و لایال به این ملت
 اندران حالت که باشد از حلال ورنه اینجا ذلت و خواری ضرر آنجا وبال به ملاحظه رود که
 چنین مضمون حالیه چه قدر واقعی و بجا و پرتاثير است مگر هرگاه که بروقت ورود همچو مضمون
 نداشتی طبعیت غالب آمد و دل بجانب توبه مایل هم باشد خور نفس شیطان کا خود می کند
 که اگر اینوقت توبه کردم که وقت نداشت و انابت است باز اگر نفس را تبرک این عادت قار
 نیافتم و خیال بر دل گذرانیدم که چرا توبه کردم و از توبه خود حشر کردم خود طاهر فقط بگو
 و حسرت بخاطر خطور کردن کا توبه بشکستی میکند تکلیف که هسته آهسته آهسته چنین اندیشه حشر
 قوت شد و نفس شیطان که هر دم بکار خود است کا خود کرد اما آخر کار توبت متوجه بشکستی پیدا
 و گناه توبه بشکستی بر اصل گناه که از ان توبه کرده ام غالب می نشیند لا جرم توبه نباید که دانوبت
 بلکه عظیم توبه بشکستی نزد پس همچو خیالات که نفس شیطان از پیشتر کا خود میکند توبت توبه بشکستی
 نمیدهند و اگر رسید مضامین توبه بشکستی با بر خاطر می آید که او بخود را رحیم و توانست غافلان
 و قایم بقوتان و کلام است صد بار اگر توبه بشکستی باز آید پس همچو مساوس شیطان
 و زانیکه نفس طالب و تقاضا نفسانی غالب باشد کی مضامین توبه و انابت را بر دل
 جا کردن میدهند خصوصاً حالیکه با ایام جوانی و دولت و کامرانی هم جمع باشد زیرا که حضرت شکم
 بدولت تحاجی و تسهیلی خود تعلیم می پذیرشوند که هیچ امر ارض فسادات گذرد بسبب پیشرفت شکم
 پیدا میشود که عشق مجازی هم بدولت همین گذرد مگر ایام ارض میری شکم است که صاحب حال

میفرماید عشق آن نبود که در مردم بود و این فساد خوردن گندم بود و چنانکه در این
 مجازی از خوردن گندم و پیری بشکم متعارف است همچنان بمقابله این عشق حقیقی از خوردن
 و ترک گندم و خلوت بشکر صبر و تحمل پیدا میشود که گفته شد باعث عشق مجازی و حقیقی
 گندم است و یک ز خوردن یک ز با خوردن عیان در مردم است پس بن خوردن ترک
 گندم با وجود و مبادی حاصل برون اگر بقصد تارک باشد بر عشق حقیقی مقرب است اگر بخل
 متروک گندم است تا معتبر نبوده است که عصمت بی بی عبادت است که گفته شد برتر از
 نبود است و ولتی و بدتر از فقر هیچ نباشد ولتی که گراک است منظر الفقر فقری است
 متروک و رو سیاهی و ارین و ولتی پس کار نفس شیطان خصوصاً در عالم جوانی و شکم سیر
 اینست که هیچگونه مضمون توبه و انابت را بر دل زنده نماند و خل نمیدهند و نشان توبه نیست
 که هیچ حسنه و عبادات و ریاضات و مجاهدات را بدون توبه با قبول نیست دل که
 خانه عبادت است تا که این خانه را آب توبه و انابت شست و شو و طاهر کنند اگر عبادت کنند
 چه کاریکند اگر پرستش نکنند هیچ و دوا سودمند نیست و در صورت پرستش و عبادت بدو عبادت
 نیست که همین غذا و دواست مثلاً کش بنیمون موزون توان فهمید که گفته شد قطعه دریا
 توبه توبه بجا اگر موش و هم در و میر و بر آورند و کشند آب هم بدان مقدار و اگر نه موش
 بر آوند و آب کشند نه آب چاه گوی پاک میشود و زینهار پس اسی غریزی که گراک توبه
 چگونه پاک شوی از عبادت بسیار همین عبادت مکتوبه کافی است ترا بدو توبه گراک و قسوس
 کشتی و آنکه که خلط فاسده در معده چون فتور کند غذا شود و همان تخیل آن کار را رقیق و پخته
 کرده ساختنی پرستش همین است و او بهر عبادت پیار چون درستی و پندیرانی و آداب و عبادت
 عبادات موقوف بر توبه است و موانع توبه چنانکه بالا فرمود شد ظاهر و باهر اندر سوای آنکه

موانع مذکور سه مانع دیگر از ساکنان دین بالاتفاق اند که مولانا حکیم سنائی خراسانی در کتاب
کلماتان ارحم منقر باینده هست مرقی ز راه صدق یقین به نقطه از ساکنان شیاع دینی
که سه خصالت هلاک مرد بود به رهن مرد و نور بود و اول ترک توبه پندیده به بامیه حیات پندیده
به دومی ترک توبه از غفلت به پشیمانی وسعت حیرت به امر سوم گناه کردن مرد به کبی روز
توبه بخراجم کرده پس چون مرتبه توبه باین درجه و موانع توبه خصوصاً در عالم جوانی بخوانم حتی
که باینکه تصور حسرت قلبی که چرا توبه کردم بنا توبه باطل نشود که خوف موافقه و محاسبه
نفس و قلبی تصنی تصور است که میفرماید **وَأَنْ تَبْدُوْا مَا فِيْ أَنْفُسِكُمْ أَفَرَأَيْتُمْ لَكُمْ**
بِهِ اللّٰهُ فَيَغْفِرَ لِمَنْ يَّشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَّشَاءُ وَلِلّٰهِ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدْرٌ
پس چون حال نیست باز چه بدید و چه چاره و چگونه مضمون توبه بر هیچی قلوب و زبان حال خوان
غالب توبه انداخته است از نیجاست که کسی را همین بطا صراحت دراز با روح نفس مانند که گناه
بسیوط همین ظاهر و محاکمه روح بانفس ترتیب یافت که نامش مراقبه قضا و قدر است و کا
بجائی نرسیده یا اینکه اثر کار بد و اوی مراقبه حاصل حکم احکامین توبت رسید و عمل هم بمقابله
پس با گردید و روح را هم بمقابله نفس مجال سخن تنگ شد قریب بر شد که نفس اماره بر روح غالب
آمد که عاقبت کار را نرسید عیب بمباد و **وَاللّٰهُ اَكْبَرُ** که بی مباد و روح بر خاست و نه و هم نمی آید
عَلَيْهِمْ سَلَامٌ هر چه شد و از مندر شریعت حکم قول فیصل با صلاح ذات الدین تبعیت روح را
رفته که اهل انیمه مضامین روحانی به بلا حله کتاب مذکور بر دلها کار میکند **وَمَنْ يَّاتِ الْاِسْلَامَ**
عَلَيْهِ فَاِلَيْهِ رُجْعُ الْاِثْمِ چون مضامین رساله محاسبه النفس و معاجمه النفس هم تفسیریه
کتاب مراقبه قضا و قدر با تمام هر که در طبع در آمده است تا بلکه از بلا خط صاحبان که این همه
مضامین روحانی بوده اند معطل نمانده باشند البته دیدنی و مصیدنی و بنجیدنی و اول سعاد

بلکه دل دادنی است پس مضمون قطع غفلت مستعد و راضی شدن چنان نفس کشش
و انابت و قایم و تقیم بودنش بر التزم توبه که تصور توبه کنی بر دل غالب شود و با توبه را
بر دل باطل نکند بدون آنها که در آمدن بهضامین آن کتاب ازین تحریر عجاایه سر
که مخصوص در بیان اسرار غفلت است بر دل کار نمیکند و سر این نکته تا که فرق بسیار مفهوم
ثبوت علی و التوبه الیه در نیاید بر دل نمیکشاید باقتلاح این عقده ای که از دست بر دل
گره بود کتابی جدید که از جامه این سینه نامه بر آورده اند که طبع اسلام نام تاریخی است پس لا
صوره من غسل و طهارت باطن و حامی معنیه آن که در جهان کتاب مرقوم است و شستن متقدم است
تا خود بخود صورت انابت و التزم توبه بیگردد آن دعا بر دل قوی شود و کار بر دل سان گردد
این شنبوی در مناجات حالیه هم از دست اگر نظر میکنی خوانده شود و غالبی اثر نباشد و بر دل کار کند
که در مقام مناجات نظر مغربی متقدم است مناجات حالیه نیست تا فایده و تدبیر که حسب حال هر کس باشد

در مقام مناجات
توجه به این نکته
که در مقام مناجات
توجه به این نکته
که در مقام مناجات
توجه به این نکته

آن که می گوید که گفت رتبه	سبقت حجتی علی غضب	سنا مشرک نیم قوی غفار
که پیشی مرا بر روز شمار	چه تعجب ز نشان غفار	مگر نیست سخت دشوار
که در بنیمم را حمزه حدیث	باز یاد آورم معاصی خویش	در مقام سیکه غم محال بود
زین ندامت چگونه حال بود	عیش جنت و بال خواهد بود	چه قدر انفعال خواهد بود
با ننگ در حال مغفرت حال است	و ر بود کس این چه حال است	بی عمل تکیه بر کرم بجا است
آه اینم که ازین ایما است	گر چه باران بود موثر تر	دانه افکند نیست شتر طمیر
مهری عاقبت بود دنیا	گر نه کارم چه بر خورم آنجا	لاجرم هست ناگزیر همین
که همین جاشود تدارک این	آن کنم کار اندرین عالم	که نه حسرت بود و در آن عالم
آه اینم که اختیار بی نیست	شدنش خیر بفضل باری	ای که نفس من هست در

همه جان و تن است در دست	گرچه کار تو جاهد و است	لیک سیم بقول تو شقی است
کنی تا به بندگی قبول	چه بر آید ازین طلوم چو	سیکیم هر چه آیدم از دست
از تو چشم نهان منم هست	کن عطا چشم دیدن شست	که نه فردا فرو شود و پشت
فرض کردم که ذات و خواص	همه پوشی بشان ستار	لیک دانم یقین که میدا
چه کنم آه زین پشیمانی	من که مجبورم و توئی محتا	پس زو شمر جان گیر کی
کز دامت نخل شوم نسر دا	پیش تو منفعل شوم فردا	این ندامت اگر شمر امروز
به که فردا کشم بحیرت و سوز	پس ندامت که هست حصه	بهین جا بخش رب زن
کز انابت توبه رو آورم	آب از اشک خود بجوایم	این ندامت اگر دمی فردا
بچه کایم تو خود نسر ما	چون نماند مطاعت عصیا	نه به تن مانده اوقات عصیا
در چنین حال توبه و قسمت	که زیچاد رست این عصمت	عصیا است این غضب که
نکنم توبه آه و اولا	ما را امید عفو هم ز کناه	چه حماقت بود و عبادا
من که تخم بدی می کارم	بر نیکی چگونه بردارم	ای که توفیق توبه به هم از
بی تو آید زین چگونه درست	من ضعیف ز نفس خود غفلت	ضعف الطالب است و طلب
من که مجبورم اختیار تر است	یفتل اندک آتش اگر گواست	فعل هم از تو اجر هم از تو
عفو هم از تو ز جبر هم از تو	عمل و توبه را بده توفیق	بما بعد ازین ره تحقیق
خود عمل کن ز دست من مرو	خود کن آن روز از خرافه	من سوالی که کرده ام از تو
این هم از تو قبول هم از تو	هبتا من لک ایاک و	عَلَيْكَ تَابَ وَ اَنَا التَّوْبُ
پس همچو نجات بطلب توفیق توبه از تو اب الرحیم است و فقط تب علینا همین معنی		
دارد که بدون توفیق او باراده و اختیار خود توبه درست نمی آید بخلاف لفظ اتوب علیه		

که بار آورده و قصد از جانب حکم است شرح این معنی فیس و از است که کتابی جدا گانه درین باب
خاص از خامه این سید نامه بر آورده اند که طهر الاسلام نام دارد و که درش بالا گذشت فیض
آنجا که سخن از بیان اسرار غفلت میرود که افتاد سخن تبویق افتاد اینهم که امر هم بود و میل
گذشتنی نبود و لاجرم بقدر ضرورت مقام عثمان خامه کشیده ام اکنون که سخن بر اصل سخن رسید
باید شنید که چون خوب دانسته شد که این عالم محض خواب است و صفت خوابی نیست که آنچه
در حالت خواب خود را نمکب معاصی از قلیل زنا و سرقه و فسق و فجور قبول نفس و در گریز پیش
کنند بعد بیداری هیچ در شرع از مواخذه نبوده است و حدود و قصاص شرعی بر او لازم
نمی آید بخلاف این اگر حسنات و عبادات را مثل ادای نماز یا رکان و ریت یا ادای حج و غیره
یا زیارات عبات مالیات یا نشارت روی می آید و رکیات صلی الله علیه و سلم و عالم پرور
مشاهده کنند تا ثوابات و برکات و ثمرات و تعبیرات نیک آن بی شبهه بعد بیداری هم عالم
حال بودن مسلم است خصوصاً روایت آنحضرت صلی الله علیه و سلم بالاتفاق است که ثواب
زیارت فی الحیات می بخشد که در خبر است **مَنْ زَارَنِي فِي الْمَنَامِ كَزَارَنِي فِي الْحَيَاةِ**
پس همین معامله و مال کار تمام حسنات و سیئات و عبادات که در دنیا غفلت و در دنیا
واقع میشوند در عالم بیداری تصور توان کرد که در حسنات و عده های ابر و ثواب
موجود و متواتر منصوص و موعود اند و در سیئات و عفو و اغماض و در گداز و وعید اند و وعده
چنانکه گناهان عالم خواب را درین دنیا بعد بیداری در شرع مواخذه نبوده است همچنان
در عالم بیداری همچو گناهان این عالم غفلت را بعد رسو و غفلت و نسیان که مواخذه
و اکثر در گذر و اغماض و عفو و غفران است که آنجا وعده و اینجا وعید است و فرقی میان
وعده و وعید خود معلوم است که وفای وعده با تضرع و تسلیم یعنی است و در وعید خود

است که فطرتش مستقیم نبوده است که در صورت توبه همه عفو و همه عینیات مبدل
 بحسنات میشوند که آیه قرآنی بدین بشارت بالا مرقوم است پس این جلوه همان نشان عفو است
 و توانی است که کنز مخفی عبارت از همین است بمطالعت همین نظیر درین خوابهای عالم غفلت
 بهمین حال میروید که عبادات درست این رویا خوابها دنیا را نتیجه و ثمره و تعبیه نیک و بدیدار
 درین دنیا حاصل است و سننات خواب را هیچ سودا خنده و قصاص و دنیا نبوده است که بعد
 خواب غفلت در صورت توبه مغفور و سید از دنیا که آدم علیه السلام را هر چند بعد سهو و نسیان
 مغفور داشتند که **فَقَسِي قَلْبِي وَ لَمْ يَجْلَلْهُ عَزَمًا** عبارت از آنست که توبه بهم مقدم بوده است که
فَتَابَ عَلَيْهِ اشارت بآنست پس نشان آن کنز مخفی توان دید که در خطبات این عالم خواب غفلت
 غفلت و نسیان مغفور و معاف داشته اند و در حسنات و عبادات از اجز و لواحق و در دنیا
 و بهین مصلحت و حکمت این دنیا عالم خواب را سیر غفلت آفریده اند تا آنکه کاران عالم غفلت را
 حجت عذر و نسیان همیا باشد و آنطرف برای ظهور کنز مخفی که عبارت از نشان توانی و عفو است
 حلیه پیدا شود و علاوه خود ظاهر و مضمون است که هر حسنه و خیر که در عالم ظاهر از دست انسان
 طاهر می شود و همه از دست که میفرماید **مَا أَصْبَاكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنْ لَّيْسَ بِكَ سَعَىٰ لَكَ** اگر تو
 نه توفیق خیری رسیده کی از بنده خیری بغیری رسیده بمثل این سستی که از نفس شکر ظهور
 میسر خود ظاهر است که از شکر نفس بشارت که هر گز نبسته است **لَا تَقْنَطُ مِنَ الْقُرْآنِ**
فَقَسِي قَلْبِي در مضمون حکم عدل و انصاف چنین است که بر افعال حسنه مرا
 اجر و جزا نباشد که فعل من نیست بلکه فعل او است و بر سننات با لغز و مرا سزاوار آفریده باشد
 که از نفس نیست مگر این مصحح مصلحت اظهار همین کنز مخفی است که بجای عدل و انصاف فی
 اعطاف را کار میفرماید که گفته شد **سَعَىٰ لَكَ** بدی من میکنم آنرا فقط از توبه می بینی و نکوئی خود

اجزایش بمن ده چند موعود است که با عدل است فضل و رحم و حلم و درافت محض است
 همین لطف و کرمایت مرا گستاخ فرمود است که لا اجرم چنانکه در دنیا کم شال آنچه بدین
 خوابهای مکرده و معیوب و متوجش و کبایر مردمان زمانه بعد از خیرات و توبه و استغفار
 بتلافی خوشست خواب تعبیر میکنند همچنانی نیست که با همه کبایر و معاصی بعد توبه از جیبان
 رفیق شکر کرده اند که بتلافی تمام معاصی و کبایر و سیئات این عالم خواب میکند که بنابر ضمه
 و خیرات اصلاح خوابهای مکرده می نماید ازینجاست که فضایل و مرتبه و فواید توبه و استغفار
 اندکی از بسیار بالا بیان کرده شد و طریق آن آنچه بتقاضای غیبی با امتحان خود رسید و برهان
 کتاب طهر الاسلام که ذکرش بالا گذشت از خام گذشت که **الکتاب من الذنب**
کهنه ذنب که چون بنفا و لفظ احببت کمال محبتش با شما که منصفی تقاضا نمود و اسباب
 برای اظهارش در کار شد که ضرورت برای اظهار آن باشد زیرا که لذت طعام در گرسنگی
 و لطف آب سرد و شیرین و تشنگی است لهذا پدید آمدن این عالم غفلت و نفس نشتر شیطان
 چنین شر و فسادات که ظاهر است ضرورت افتاد تا هر قدر که شدت تقاضای جمیع غش
 زیاده تر است لذت آب سرد و طعام لذت نیمه زیاده تر است چون درین تذکره و خطبه
 فسادات بسیار است که قضا و کندی عبارت ازین است پس پنجاب فسادات غذا که هر گونه
 غلبه امراض جهانی است بر اصلاح و علاج این هر گونه ادویات از نباتات و جمادات
 و معدنیات پیدا کرد و برای آن همه امراض روحانی که در دنیا خواب از شر نفس شیطان
 تولد میکنند فقط یک دوا ی کامل و جبر و مفرد که فرد واحد است کافی و دافی شود که نامش
 توبه است اندکی از صفت توبه که بالا گذشت نکته دیگر از تاثیراتش که اینوقت بروی او
 شدنی تشدید می دارد که هر دوا و دوا در صورت استعمال و تمسک اثرش نماید آن تشدید

میشود بخلاف این جزو واحد که تاثیر این بر تمام امراض مملکه روحانی و شر و نفسانی و فسادات
شیطانی قبل از استعمال مجرب و قصد و اراده همین که نیت توبه و ردل گذرانند گویوش دل تنگ
و دل نهادنی بلکه دل دادنی است فایده یکی از تاثیرات توبه که فقط بر نیت و اراده توبه اثر
میشود اینست که حدیث صحیح از بخاری و مسلم در کتاب مشاریق الانوار اسلام الثبوت است
که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که شخصی ابو سعید نامی در زمانه یکی از انبیای
بود و نه کسی را بگناه قتل کرده برگزیده بود و خود را مسموم شده باراده توبه پیش عالم
زمین رفت او بجانب راهب آن زمانه رهبری کرد آن قاتل پیش راهب رفته حال
قتل خود را گفت و توبه من قبول است یا نه راهب گفت که قبول
نمواند بود آن خونی قاتل را تا بطن نیاید فوراً راهب را قتل نمود که همگی مع این
صدا کس را بگناه کشتن آبی خطیه و بی تقصیر سرسری نباید گذشت در باب که این را در آن
وقت با جمعه از راهبها نیت و تقوی و طهارت که راهب وقت بود محض بجز هم هیچ
که در قبولی توبه چنین جبرائیم سنگین واجب القصاص که حقوق عباد و خون با منی ناحق بود
استبجا کرده بود فوراً قتل رسید از بخاری بر توبه نشان تو آبی و غفاری توان سپید کرد
و عده شبه و توبه کردن چنان شمره دارد و احکام است که آن قاتل خونی پیش راهب گرفته
پرسید که با این همه ترا ایم اسیر توبه پذیری بوده است یا نه گفت نعم یعنی بلی بوده است
این و گره او در گره نوسیدی نیست صد بار اگر توبه بکستی باز آید تا اینکه بریری کرد و بجز
را بجانب کسانیکه در عبادت خدا مستغرق بودند بنظیری که از جانب خانه آن عابدان
خدا پرست بجانب خانه خود رجوع نکنی که زمین معصیت است پس بخود خونی بدین
باراده توبه بجانب برگزینی رو نمائند که میان راه روح آن قاتل مجرم را قبض کنند

چنانچه ملائیک عذاب و رحمت در رسیدن و با هر گز نخاصیت کردند و ملائیک رحمت گفتند که ای
 بنیت توبه میرفت که زنگش و فلک و آن عاقل الذنب قابل التوب را که در هر حال نظر
 است لاجرم حق مغفرت و رحمت است و ملائیک عذاب را بعکس میگفتند که آن نیت فقط اراوه
 بود که آنرا بوقوع نیاورد و این قتل نفوس بعد از آنکه کبیر است صد بار بوقوع آمده لاجرم مستحق
 مستحق عقوبات و عذاب است و اینهاست تا اینکه در میان کلت نخاصیت و فرشتگان فرشتگان
 حکم قرار بصورت آموخته شده در رسیدن و میان ملائیک رحمت و عذاب بطور ثالث حکم کرد
 چنان حکم که اگر ملائیک حکم کرد که مقدار و مسافت و مدت زمین از مکان مجرم تا مکان بدین
 ارباب توبه پیمایش کنند هر جانب که مقدار طول ارض زیاده باشد موافق آن حکم کرده شود
 از طرف زیاده تا جایی که حکم شد که از هر طرف خود را فراموش آورده جانب توبه را قریب جانب
 را بعید کند تا اینکه پیمایش و مقاسات بقدریک وجب جانب توبه قریب یافته شد که
 حکم ملائیک رحمت بهشت گرفته رحمت حق رسانیدند فقط پس معلوم توان کرد که مجموع محال است
 و ظهورشان توأبی با اعمام ندایمی سابق بود و این خود معلوم است که در اعمام انبیا سابق
 صورت قبول توبه بخت و شوار بود که توبه بخت حضرت موسی علیه السلام مجرم گاه و سستی بدو
 قتل از دست خود قبول نشد پس هرگاه که مرتبه شان توأبی با اعمام سابق باین غایت است
 کیفیت که باین امت موحیه که پیشتر بر فراز حامه قدش به لوح محفوظ حکم او رقم زده است
 امت صلی الله علیه و آله و سلم چنانکه بجای خود و قصیده مناظره گفته شد بعد تحریر است
 دیگر چون قلم زاده شد تا جزائی آتش سازد رقم چون بگردد صحیح از رقم حق اندک تا بقیه
 و نفعه شوق شد قلم از هدایت حق آن زمان تا هزاران سال مشغول است شوق ماند آن قلم که کاین
 شگفتا حامه گویند از زمین باشد نشان است مدنی بود و در او رب اغفور و چون

ندانم که کتب یا قلم این را چنان به پس زخم زخمه قدرت معانی حکم را که فی نفسی
 این رتبه شد بجز در پیغمبر این به وحی سبحان الهی انستری ابعیده چون رسیده جانب
 شد از بیت المقدس تا کلمان به رتبه اش از عرش و کرسی و ملک و گشت به قرب او
 تا قاب قوسین است او اوفی بدان به آدم بر اصل سخن که حدیث مذکور از مسلم و بخار
 در کتاب مشارق الانوار که معروف و مطبوع است مذکور است قلیظ فانی این سخن
 باراده و نیت توبه با جمیع انبیای سابق است خلیف که بیان است مرحومه و صورت وقوع
 توبه بجز اتب از ان برتر است احاصل که این عالم غفلت و نفوس شبر را نشه محض مایه فتنه
 فساد و بهین مصلحت آفریده تا سبب گناه نبی او م شود و خواب غفلت بدین مصلحت آفریده
 تا صورت توبه و استغفار گناهان عالم خواب و غفلت را اعتباری نباشد و کلمه توبه و استغفار
 نشان توانی و غفاری را جلوه دهد که عبارت از که مخفی همین آن توبه ای است که نسبت به دنیا
 از گناهان عالم خواب حسابی نگرفته سواي آخرش گناهان همه مینیات است و نسبت به دنیا
 چنانکه در آن کفر و کفار خوابها می شکوه این عالم غفلت بصرفات و بجزایات میکنند و قافیه
 از اینجا است که هر کس او ان صدقات هر قدر تا کند است و اجرو ثوابات آن توبه را و رواند
 ان الله ياخذ الصدقات فيغفر عن السيئات و در حدیث شریف وارد است
 الصدقة تفتح لك الابواب اينکه اندکی از کفایت و ماهیت حکمت و مصلحت این عالم خواب
 و اسرار غفلت نشان داده شد اکنون اندکی از ان عالم بیداری را بیدار کنیم تا بشناسیم چنانکه بیدار خواب
 این عالم از چشم کشادن است همچنان بیداری ان عالم از چشم بند شد نیست همین که چشم بیدار
 بند شد آن چشم باطن کشا و پس بایده نیست که مقابل این عالم خواب ان عالم بیدار نیست
 چنانکه خفتن این عالم غفلت از چشم بستن و بیداری از چشم کشادن است همچنان متقابل

این بیداری آن عالم بیداری و چشم بستن است و وجود خواب در آن عالم بسیاری صورت
نمی‌نهد زیرا که عالم بیداریست که گفته شد خواب غفلت و باری بسری هم می‌رسد
چشم بند شود و آن زمان شود بیداری نمونه اش و همین دنیا بدین که تا و نیکو این چشم ظاهر شود
تمام دل طبیعت و جو اسب بجز یک عالم ظاهر مشغول و متعلق است همین که این چشم
ظاهر بند کرده بسیر باطن توجه شوی آن دیده باطن یکشاید که گفته اند اسیر لذت تن
مانده و در گنه تریه چه عیشها است که در ملک جان میانیست پس همچنان هرگاه که قطعاً
این چشم ظاهر بر پرده موت بند شد آن چشم باطن خود بخود گشاده شد و بواسطه از ریخ غفلت
بیدار شدی در آن عالم بیداری و هو شیری از دو حال خالی نیست با آتش حشر است که بر
روح و دل کا می کند و در آن عبارت از این است **قَالَ لِلَّهِ هُوَ قَدْ أَتَى عَلَى الْكَافِرِينَ**
عَلَى الْكَافِرِينَ الخ صفت این آتش است که از چشم دیدن کاری ندارد که درین خاص بگو
یا بقابل این راحت نیست آن راحت و جدائی هم بر دل کا می کند که به بیان نمی‌آید
لَهُمْ فِيهَا نِكَاحٌ وَهُمْ فِيهَا يُعْمَلُونَ و **لَهُمْ فِيهَا نِكَاحٌ وَهُمْ فِيهَا يُعْمَلُونَ** این است
است و مفهوم منی که در آنست بر اینهمه فرمود است و بر اینهمه آنچه فرموده اند نفس شریک
علم نداده اند و هنوز از دیده دل هم مخفی کرده اند که مفید مایه **لَا تَعْلَمُ قُلُوبُهُمْ**
أَخْبَىٰ لَكُمْ مِنْ قُلُوبِ الْغَافِلِينَ پس این دو صورت بعد چشم بند شدن از این عالم خواب آن عالم
بیداری مسلم است و آنچه در صفت این عالم غفلت بالا مذکور شد که سخن دیر و زام فریاد
نمی‌آید در آن عالم بیداری خلاف این است که هر خزیات این عالم غفلت تا متهرب است
این را انکی به بیان واضح بگویم **النَّفْسُ الْمَدْعَاةُ** ظاهر نشیند لا جرم بگوشت ل با شنید
که آنچه از حال این عالم غفلت بالا مذکور شد فرمود معلوم است که پیدایش ارواح ازلی است

درین عالم چه نام و نفس تن که چند روز گرفتار است مصلحتش و کوشش که دفتر و دفتر کتب
اخلاق عموماً و در تصانیف حجت الاسلام ابو جعفر محمد غزالی علیه الرحمة مثل زاد الاخرة
سنتهاج السالكين احياء العلوم و کیمیای سعادت خصوصاً واضح تر است محتاج بیان
نبوده است و اینهم معلوم و عقیده همه ما است که روح را فنا نبوده است بعد ربانی
ازین نفس تن بحیات جاودانی میرسد پس بتأثیر این عالم خواب حال روح نیست که هیچ
از انعام سابق یا ندارد که قبل آمدن درین جسم عالمی که با بود و چه حال و پشت و چگونه
میگذرانید انیکه مرتبه پس بلند و بالاتر است کسی را بسبب کمال غفلت از حال شکم ما و
و ایام شیر خوارگی و صغر سن هم هیچ یاد و خبر نبوده است تا انیکه سخن دیر و زامور زیاده
و شغری که خرج گفته ام و خوب یاد دارم یا او را و وظایف که هر روز و روزگاری با من میخورد
بعضی وقت چنان بهوش شود که هر چند به فکر و خور یا میگویم هرگز یاد نمی آید و بهر جهت دیگر
خود بیاد می آید اینصورت غفلت که بهر خط و بر هر فرد بشر و بشر و دنیا غفلت است و تحقیق است
محتاج تشیع و بیان نبوده است و کسی را که اندکی هم از انعام سابق و دنیا نیند و درین عالم
نماند قبول سعدی که است از ازل همچنان شان گیوش به بصر یا و قلوبی و غیره
چه کسی را درین نیرم ساغر دهند که داروی میوشیش در دهند و در شمای کمال
اینست که اگر کسی فراموشی دیروزه این عالم را یاد و با ند که شایع و عده واقف کرده بودند
البته بیاد می تواند آمد مگر فراموشی دیروزه آن عالم را اگر یاد هم داند که دیروزه
عالم ارواح بر ذرات است با تو چنان و عده بمیان آمده بود هر چند بمقام عقیدت تسلیم
تصدیق میکنند مگر بیاد هرگز نمی آید انیکه بمقام تصدیق حسن عقیدت میگویند بیاد
چه میگویند که غم ماتمیان که بی دلایمیم از برای من شاخ و رخت لا یتویمم اگر چه بیاد

که صورت و نقشه آن گوی و دلدار و آن تلخ درخت لاهوت اگر یاد داری پایان کن که چگونه
است ما از یاد خود هیچ نتواند گفت باری آنچه در کتب عقاید دیده و شنیده است بیان آن کرد
نه از یاد خودش زیرا که اگر یادش بودی هوش گفتن این نظم سرودن و درستی و ذوق تافیه
که بودی صح کانه که خبرش خبرش باز نموده پس اینکه حال این عالم غفلت صحیح ظاهر است
بر هر کس میگذرد و هر کس میداند اکنون بمقابل این حال آن عالم بیدار که باید شنید که مجر
بند شدن چشم حیات از پرده مرگ عالم بیدار است و مانع عالم بیداری و هوشیار
یک یک حکمت و سکون و یک یک سخن نیک و بد و هر جزایات خود و نوش این عالم خواب
تصحیح تمام یا خواب آید چنانکه خوابهای این دنیا بعد بیدار شدن اکثریادی باشند که بیا
میکنند و تعبیرت میجویند و کار را بیکه درین بیداری دنیا می کنند و در عالم خواب هرگز یاد
نمی مانند و شکی کسی از غریزه و اقربا و دوست و آشنایان دنیا بعد مرگش خواب بیند که
بیادش نمی آید که از مرگ آنکس سالها گذشته اند که خود گور و کفن کرده فاحشه بر قبرش تمام
اکنون چگونه زنده خوش و خور سخن میکنند زیرا که اگر از حال مرگش در آن عالم رویا بیاید
آردی البته تغییر شدی و از حالش پرسیدی که ترا از دست خود گور و کفن کرده ام اکنون
چگونه زنده بدستور گشته همین که این خواب بیننده بیدار شد همه حکایت خواب که کرده
سخن گفته و شنیده بود تا قهرا و است پس این مضمون نمونه است ازین که مضامین
عالم خواب در بیداری یا ویدیا باشد که مضامین آن عالم بیداری درین عالم خواب که تا
دنیا است چگونه یاد تواند ماند این نمود واضحی که موافق عقل است عقل کبریا همی با
اکنون قلا تص قرانی بهم باید شنید که او تعالی جلشانه در صحف غریبه میسر هر که اهل بیت
میوه های بهشت خودده محفوظ شده با یکدیگر خواهند گفت که این میوه مثل اناریا

خریایانگور بوده است که در دنیا مثل این میخوردیم **وَجَلَّ كَلِمَاتُ نَزَقُوا**
مِنْهَا مِنْ نَزَقُوا فَالْوَاهِدَ الَّذِي رُفِقْنَا مِنْ قَبْلُ یعنی این بهشت
 هرگاه از فرا که میوه های بهشت خواهند خورد و با هر که خواهند گفت که **هَذَا الَّذِي**
رُفِقْنَا مِنْ قَبْلُ یعنی این آن میوه است که پیش ازین در دنیا میخوردیم پس اگر هر چه
 این دنیا در عالم بیداری یاد داشته باشند چگونه همچو نشاندهی و بهشت توانند کرد
 از اینجا است که در عالم بیداری یک مقام خاص برای معرفت و شناسائی و گفتگو
 بهر که معین است که نامش اعراف است و چه تسبیح اعراف بهین است که با هر که
 و شناسایی در مقام میباشند که میفرماید **وَنَادَىٰ أَحَبُّ الْعَرَفِ جَاهِلٌ**
بِسْمِ اللَّهِ یعنی ندا خواهند کرد و اصحاب اعراف آن مردان را خواهند شناخت و آنها را
 بدین چهره و پستیها آنها را میفرماید **وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ**
النَّارِ و نادر میفرماید **وَنَادَىٰ أَحَبُّ النَّارِ** علی هذا سوره اعراف به بیان همین
 شناساییها هر که و گفتگوهای یکدیگر است که محتاج بیان نبوده است و هم از اینجا است
 که میفرماید **يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ أَلَيْسَ لَهُ الذِّكْرِ** یعنی در وقت انسان
 خواب غفلت بیدار شده پند پذیر خواهد شد و کجا مفید است در وقت پند پذیر برای او قیامت
 وارد است که در عالم بیداری هر یک از غفلتها این عالم پیدار شده بکمال حسرت خواهد گفت که
يَا لَيْتِي قَدْ كُنْتُ عَالِمًا یعنی ای کاش که باز در دنیا زنده میشدم که ترک معاصی و توبه
 بتلافی همه غفلتها تدارک میکردم پس اگر نافرمانی و غفلتها می این عالم غفلت و ترک
 عبادات و حسنات از غایت غفلت در عالم بیداری یکبار بیا و نخواهند آمد بیهیست
 و نفع این چه خواهد بود که همین یاد آمدن آتش ناید اشتعال آتش حسرت است که نامش

دورخ است و همین یاد آمدن نا کامیهای دنیا و محرومیه از نعمت های دنیا بدین فور
و خوبیهایی پیوسته های بهشت فائده وصل بعد هجران و لذت آب طعام و در گرسنگی تشنگی
خواهد بخشید که نامش بهشت است پس عمده ترین حکمت و مصلحت الهی در غفلت های این
عالم خواب و نهوشیاریهای آن عالم بیداری صریح تر اینست که لذت آب طعام و در گرسنگی
و تشنگی است چنانکه قدر وصل بعد هجران و قدر صحت بعد بیماری و قدر عافیت بعد مبتلا
است پس در گرسنگی تشنگی و در صورت نایابی می باشد که در صورت یاب بودن بیشتر
همین آب سرد و سردی ظاهر است و در حالت نایابی قدرش در گراما هر چنان بی فکر
وصل حشوق در حالت استداودت وصل ظاهر که از صورت و قرب زن نفرت میشود
حتی که مجنون هم لیلی را بعد استداودت وصل پس از سه سال بعد نکاح طلاق داده بود
که در مدت وصل شب و روز سه ساله آنقدر سیری شده بود که نوبت بطلاق رسید
پس بعد طلاق نکاح لیلی با و گری شد و از مجنون افتراق وجدانی قطعی واقع شد و از همان
عشق سابق بسبب نایابی با چنان جوش زد که کار بدیوانگی و با دیگر دی کشید این همه
با دیوانچه ای او و مجنون او چنانکه معروف است بعد طلاق لیلی واقع شده است که آنرا
بکمال سعی و کوشش های ابو عتیق فرزند خلف حضرت صدیق اکبر رضی الله عنهما کمال
تفقدان و حسن تدبیر حضرت امام حسن علیه السلام از شوهر نانی طلاق یافت و بار دیگر
بکمال مجنون درآمد هر چند این روایت صحیح خلاف تنویات متعارفه است مگر صحیح
همین است که یکی از شعرای متأخرین که تخلص ناصر است از تاریخ معتبره و عربی سخن
بنظر صحت روایت با وجود بودن تنویات کثیره از استادان سابق خوش نظم
کرده است و وجه نبودن این روایت صحیح در تنویات استادان خیال می نمود

که در آن منویات نظر بر بیان شورش های عشق بوده است نه اظهار ریا و نسیج وانی چنانکه
 ششوی زلیخای جامی که انچه از عجایب قدرت های الهی صورت ملاقات پدر و سجده کردن
 و سواحه و عفو و استغفار بر برادران و شناسائی همدگر میبایان برادران و اتهام درو
 به برادر تحقیقی بابت پیان کین زترین که تصریح و تفصیل تمام در سوره یوسف و صریح تر است
 هیچ از این مضامین در زلیخای جامی منظوم نبوده است بخلاف این حکایات
 شورش و مقیاس های زلیخا که در کلام الله نبوده است بجهت بیان غایت عریان و فقر
 بوده است که محتاج بیان نیست از اینها است که حال همه منویات عاشقانه و سواحه
 لیلی و مجنون هم برین منوط توان دانست که عاشقان و شاعران را به تحقیقات چه
 بر آرد از و لایب مستی کننده آدم بر جل سخن احاصل که بدون درد و جان قدرت
 وصل نبوده است کسی قیمت تندرستی شناخت که یک چند بیچاره و تب که در
 پس هر نعمت و دولت این دنیا سی فانی که ذوالش در پی است بسبب کثرت و
 اندک است و عارضی او قدر و لذتش در دل نمی ماند که بمنزله عادت میشود و کیفیت که
 نعمتها و لذت های عالم جاودانی که هرگز بهم نرسد و از نرسیدن و بهشت کثرت و لذت
 هر نعمت که تصور کرده آید ظاهر و دوام آن نیز یقینی پس اگر از آن سیری و سکین نشد
 اینهم مرض و کمال مصیبت و بلا است که چون مرض جمیع القبر و استسقا با همه طعام
 سیر نشدن شتهای مصیبت و آزار است و نشان بهشت آنست که درو و بیگانه بلای
 و آزاری نباشد که گفته اند بهشت آنجا که آزاری نباشد کسی را با کسی کاری نباشد
 لاجرم سیری و سکین از آن نعمت باین منوط ضرورت باشد که از لوازم بهشت است و در صورت
 سیری آن لذت و قدر آب و طعام که در گرسنگی و تشنگی است و لذت و حاصل

بعد بچران کجا که عادت و سیر می است که از فرید عادت در او دیات و سمیات و مسکرات
 جز با نفع عادت پذیر یا شیر باقی نمی ماند که دو اهم از کثرت و مداومت غذا میشود و فایده
 و دو اکثر می بخشد فکست کان کذا ایس از اینجا فواید فراموشی و غفلتهای این عالم غفلت که
 هیچ ازان عالم بیداری یا دخی آید و بهم فواید بیداریهای آن عالم بیداری که یک یک
 از حالات و معاملات و جزئیات این عالم بیا خواهد آمد بیدیه دل توان دید و بخشد
 آری در آن عالم بیداری که یک یک از مصائب و تکالیف و گرسنگی و تشنگی و تهیدستی و محتاج
 و صدمات در دهر بچران و بیاریها و هر گونه مصائب و آلام این دار الحزن و البلیات که ظاهر
 و باهر اند و هیچ فرد بشر در هیچ حال بقدر حال خودش ازان خالی نبوده است هر دم
 و یک یک بیدیه دل پیش نظر خواهند بود و خصوصاً هنگام دیدن هر گونه نعمای حاصله
 بیا خواهند آمد که این جهان نعمت بیا است که در دنیا بحسرت آن می مردم و دنیا قیام پس
 این یا آمدن لامحاله فایده لذت و صل بعد بچران و آب و طعام و رجوع و عیش و خوشی خواهند
 که صیغیر ما یرکلو و اشرفها هنیئاً ما اسلفتم فی ایام الحالیه یعنی بخورید
 باشناسید خوشگوار را بفره بعوض آن نعمت بای دنیا که نیافته بودید در ایام حالیه دنیا بحسرت
 گذرانیدیدیت المرحه و در دنیا و این یا آمدن هر نعمت دنیا ازان آیه کریمه ثابت است
 که بالامر قوم است یعنی قالوا هذا الذی کُنّا قدام قیل الم بهیچان بمقابل این عالم
 در کار است که اگر شمه هم از لذتهای آن عالم ارواح در دنیا غفلت بیا و آید یکساعت هم
 دنیا و بال جان شود و هرگز هیچ چیز از نعمت بای دنیا دل نه نشنید و این همه کار و بار عالم
 غفلت بر هم خورد و کسانی را که اندکی یا آمده است پیشته حال ترک و تجرید آنها بنجامین
 که است از ازل بهیچان شان بگوش بفریاد و فلولی و خر و خش و مرتبه یا انعام

که پس یابند است که آنیکه گوشت یقین شنیده اند گفته اند **۵** ما متیقمان کوی و لایا کیم
 رخ بدینا و دین نمی آرییم پس مصلحت غفلت مای این عالم غفلت و هوشیاری با سه
 ان عالم بیداری از همین جا توان دید و نظیر این که چشم هر یک غفلت می آید پیشه بیان کرده شد
 که در همین زندگانی دنیا دیده می شود یعنی خوابها کی که در دنیا هنگام خفتن می بینیم بیداری
 تمام تر یابند که بیان میکنیم و تعبیرات می جویم و کارهایی که در بیداری دنیا میکنیم هرگز در حالت
 خفتن خواب دیدن باید نمی آیند حتی که غریزان اقربا فرزندان و دوستان را پس از مرگ
 آنها بخواب می بینیم و صحبتها بخواب میداریم و مکالمه با هر کسی میکنیم و انقدر در ان عالم خواب
 بیا و نمی آید که این کس وفات یافته بود و دستها بر سر قبرش گرفته ایم اکنون چگونه زنده
 بدستور شسته سخنان میکنند در عالم زندگی هر چند از حالات ولادت و رضاعت مادران
 و ایگان بیا و میدانند که تو چنین و چنان حال داشتی مگر من هر چند بسید چنین یا او این چنین
 یکیک ان صدیق و یقین میکنم لیکن ممکن نیست که مثل گرسنگی زانده او را که از من یاد دارد
 هم بیا و تواند آید پس این تاثیر عالم غفلت که صبح و ظاه هر معاینه هر فرد بیشتر است به عالمه
 معاملات جزو کل که در این عالم غفلت بیا و دلی هم بیا و نمی آیند در ان عالم بیداری خود بخود بیا
 خواهند آمد که عالم بیداریست پس در این عالم غفلت انقدر هم بیداری هرگز با اختیار خود
 نبوده است که بعضی هوشیاران کامل و حکمای الهی سابق را متعجب اند حاصل بود که
 هوشیاری کامل مایه بی این عالم غفلت است چنانکه بالا تشریح و بسط تا شرح داده شد از حجاب
 که در شرح هم به هوشیاری حکم نموده است که تکلیف مالا یطاق است باراده و اختیار خود
 که لا یُکَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا لَهَا وُسْعًا آمده است بقدر طاقت نشسته ای لایا کیم
 در آنهم هر گونه آسانها و عزت و مسرت که میرند **لَا یُکَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا لَهَا وُسْعًا** لایا کیم لایا کیم

پس همین قدر بیداری را که در دنیا غفلت با اختیار و امکان بیشتر مملکت شریعت نام است
و برای همین انتخاب و اجرای احکام شریعت یک لک بستان و چهار انبیا و دنیا را بخواهی بدانی
و علمای را بخون فی العلم از استقامتی نیست برینهم اگر بقدر امکان و اختیار خود بیدار نشویم
و انقدر در دنیا غفلت بیهوش باشیم که بدون توبه از این جهان رویم تا در عالم بیداری
تعبیات همچو خوابهای خطرناک خود ظاهر است لا جرم در دنیا غفلت نیست بایدیم کرد که
خوابهای درست و نیک بیدار در دنیا غفلت نیک بهره مند شویم چنانکه در دنیا غفلت و دنیا
اگر خوابهای نیک می بینیم از بركات و نعمات و تعبیهات آن در همین عالم بیداری بهره مند
میشویم چنانکه بالا تبصیر تمام مذکور شد پس در دنیا غفلت این بیداری ظاهر را که شریعت
نام است همین کدام شریعت را از عبادات و اعمال اگر حکم شارع درست بجا آورد و اسرار
خداست که باطنش را نیز ظاهر و بیدار کند که **وَالَّذِينَ جَاهِدُوا فِينَا لَنَهَبَنَّ لَهُمْ سُبُلَنَا**
سفر بایدیم که باری طهارت ظاهر و باطن نیز حق کند ظاهر و پس طهارت ظاهر و باطن
نام است طهارت پیش از غسل وضو و استنجاء و غیره که در کتب فقه و رسائل مختصره نظر و تشریح
و تفسیری متعارفست محتاج بیان نبوده است شریعت بمنزله لفظ و عبارت است و باطن
را طریقت نام است صورت طهارت و غسل باطنی ز توبه و استغفار و تقوی و پرهیزگاریست
که اندکی از نوائید توبه و استغفار بالا نگویند و طریق و دعا و غسل باطن که هرگز خیال توبه شکنجی
بخاطر نه آید و بنامی توبه را باطل نکند در کتاب حکم الاسلام نشان داده شد و باطن طریقت
را حقیقت نام است و باطن حقیقت را که حقیقت حقیقت است معرفت نام است که شرح
این پس در ناز اندکی در کتاب مشاهده آتی که از خمیه خیر الایمان است از جامع این نامیه
برآورده اند پس شریعت بمنزله لفظ و طریقت بمنزله معنی و حقیقت بمنزله مدعا و معرفت بمنزله

احکام شریعت نازل اند چون در تنظیم شریعت تأیید و مستقل شده مرتبه ایمان را که مراد
 از کز ویدگی و محبت است تکمیل رسانید بقایات بالا که حقیقت و محبت است رسانید
 کار اوست که میفرماید **إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَجْعَلُ اللَّهُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ**
وَدًّا از اینجا است که سه صریح در شعر کار افتاده شیر از بدین نمط ضم کرده شده احتیاج
 محبت او نیست به تا که خود جزیه از انسان نیست به آدمی را مجال و قایو نیست به این
 سعادت نیرو باز نیست به تا نه بخش خدا می بخشیده به پس کار انسان بقدر اختیار و قیادت
 شریعت است تا امکان خود دست از طلب نکشد حاصل شدن مطلوب با اختیار مطلوب
 است که مصرعه با چسپانیده شده خون دل در ره طلب خوردن به به که از راه اسید
 افسردن به دل نباید ورین ره آزدون به که نشاید بدوست ره برون به شرط یاریست
 و طلب مرون به پس مثال دیگر در تنظیم شریعت اینست که هرگاه در طعام هر گونه مصام
 و نمک روغن و نبات و غیره حسب دستور درست است کار طبایح تا همدیج است همین است
 نام است و صورت وستی این کار طبایح وستی و ائیم هم یعنی است این و ائیم را طبع
 و سر حقیقت نام است در اینجا نکته باریک کار افتادگان چنان یافته اند که همین طعام را اگر با
 همه مصالح طبایح به بیدلی به نیت تصرف و تغلب بخت هرگز و ائیم این بان نمی رسد که
 زن منکو صحنه نه که مال محبت در آب و نمک از دست خود می پذیرد این نکته امتحان سعیده
 را هر که خواهد بجای خود امتحان کرده گیر و پس کار ظاهر شریعت همین کار ظاهر است
 و کار باطن شریعت کار دل است که نامش محبت است پس عبادت بحسبت و کار را
 نه بطور عادت آبابی و رسم پردی که گفته شده این طاعت من که عادت آبابی است
 به رسم پردی بود عبادت نبود به که از طبع بهشت طاعت کردم به این خود عرض

مطاعت نبود و در خوف سقر سبب بود طاعت را به جبری حرکت بود ارادت نبود
 زین خوف طمع اگر بود مژدور نیست که گویند و بود ولی محبت نبود و در خوف حجاب و
 طمع دیر است و البته بجز کمال خلعت نبود و آن خوف طمع که خوانده در قرآن
 اینست مراد با رجعت نبود و از اینجاست که میفرماید و اذ غَوَّاهُ خَوْفًا وَ طَمَعًا
 سَرَّحَهُ لِلَّهِ قَرِيبًا مَرَّ الْجَنَّةِ بَيْنَ يَدَيْهِ تَشْتَاقُ مَحَبَّتِ رَادِرْدَةُ شَرِيعَتِ نَهَانِ
 که در آن از ضروریات این عالم غفلت است و اگر درین پرده شریعت ضبط کردن نیست
 تا مثل منصور شمس تبریز از احکام شریعت مرفوع القلم شده ازین عالم غفلت بدر
 یا مبتلا شد و بر تیر تیرایانه شریعت تاویب یافت که حکایات آنها معروف اند پس اگر
 هر فردی به همین هوشیاری باطن بکلف یا شد یا همه کارخانه این عالم غفلت بر سر خود
 از اینجاست که هوشیاران دانا هم بر عایت حفظ این عالم غفلت درین پرده شریعت
 دیده و دانسته فاعلان به غافل بسر برده اند و قول فیصل در مقام از مضمون این قطع
 سوزون توان فهمید که گفته شد قطعه در بیان طریق بسر بردن درین عالم غفلت

که اهل اخیه بلبه عبارت از همین باشد
 که آنجا عشق در کار است عاقل چنین باشد
 بود اهل خدا عاقل که مستاق مکین باشد
 که عقل شرع ظاهرین و عیش دورین باشد
 مقام عشق زین برتر بود حق الهیین باشد
 بنجر یا هو دیاسن هونه آن باشد نازین باشد
 خودی هم چون دروغم شد چه تکلیف نازین باشد

تساعت کن نقطه بر شرع گردنیا و دینج ای
 و گر چیزی دگر خواهی بسیار در عیال دیگر
 جهان هم یک مکان باشد بر دل بسوزد
 اگر چه عقل و حکم شرع ساقط می شود و از
 یقین علم یقین عین الیقین شد انتهای
 چو عاشق گم درو شد بر که شایع حکم فرماید
 بود در شرع هم تکلیف تا باشد خودی باقی

و لیکن در حجاب شرع اینجا پرده می باید
 نه شایع اگر بیرون قدم زد و امالمین است
 نمیدانی که برتر گیس از مقصود او اذنی
 از عشق از دل تعلق دارد و ظاهر او باید
 بظاهر شرع می باید که بر ظاهر او حکمش
 و قس فعل در ظاهر در اینجا شرط شدن
 حقیقت سرلو باشد و لیکن او و حجب
 چو فانی گشت و غفلش رفت مرفوع اهل باشد
 غرض دانسته می باید و نادانان سر بران
 که باشد محسوس هذه الاعمال
 چنین نادان که شاید در جماعت و حیثان باشد
 ز اهل انجته بلکه همین نادان بود و مقصود
 ظاهر این عالم غفلت بظاهر غفلت و محسوس

این ره بس نظر ناکست و شیطان که باشد
 مخور اینجا فریب نفس زید یعنی همین باشد
 در اینجا خود همین مسلک او شرع دین باشد
 که تقدیم بر محبوب رب العالمین باشد
 باطن و حقیقت باش سالک نهین باشد
و ان تحفظوا الحاکم به الله ندین باشد
 برای ستر او این پرده شرع متین باشد
 پس از فانی چو باقی ماند و شرع عبودیت باشد
 نه آن نادان که باطن هم غفلت متعین باشد
 چو شد فی هذه الاعمال بقیه بالتقدیر
 اگر اعمی از دیدار ارباب العالمین باشد
 نه آن حق معاد اند که ز پیش القربین باشد
 بظاهر غفل و نه تیار باطن اندرین باشد

پس اکنون توان دانست که صفت و کیفیت و حکمت و مصلحت این عالم خواب
 و طریق ماند و بود و لبس کردن درین عالم غفلت همین نمط و اتباع شریعت ماست
 است و آنکه تمثیل نسبت طعام بالا مرقوم است که هرگاه همه مصالح آب و نمک
 و آتش درست یافت بدستی ذایقه امید است و اگر همه مصالح آب و نمک و دست
 باشد یا کم زیاده شود یا احتراق شد یا خام ماند همه ذایقه ناقص شد هرگاه ذایقه درست
 نشد همه محنت و دوشی مصالحه آب و نمک را بگان است بلکه معرض خطر و آیه بر می صاف

طعام است که قوی **لِلْمُصْدِقِينَ** الذین بینهم **عَدُوٌّ** و **سَاحِقُونَ** کما فی آیه
 اشاره از همین طعام است پس درین طعام شریعت که عبادت ظاهر است آتش محبت
 و رکا است و طبع بهشت و خون و دوزخ که آن ضرور است نه به اگر اه و کسل و کاهی
 و بدلی که آن ذات غنی به عبادت پرواندار و کسوف مایه و اذ **اقاموا** **إِلَى الصَّلَاةِ**
اقاموا کسالی **مَنْ بَيْنَ بَيْنٍ** **ذَلِكَ** **إِلَى** **هَوًى** **وَلَا** **إِلَى** **هَوًى** **لَا** **يُحَرِّمُ**
 لاجرم همین محبت مفر جان عین ایمان است که سیر مایه و الذین امنوا **اشد**
حُبًّا **لِلَّهِ** **وَلِلرَّسُولِ** آتش محبت هرگاه تیر تر شده از حد اعتدال و گزشتن آتقاری پیدا کرد
 آتش عشق است چون عشق آمد همه طعام شریعت محترق شده از ذائقه اعتدال بدست
 و کارش تیر و کشید که در آن حال از پرده شریعت برآمده از زیر عقل جدا افتاده مایه
 بر هیچ این عالم غفلت و شریعت میشود و لاجرم این را داخل مرض نوشته اند و فساد
 و لغزشات این بسیار است که دام بلعین است و اینجا فریبهای نفس بسیار است که
 در قطعه مرقومه بالا نوشته شده ز حد شرع که بیرون قدم زد و دام بلعین است و مخور
 اینجا فریب نفس زندیقی همین باشد و بلعین رساننده بمنزل مقصود محبت است عشق
 است که نهوم **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ**
 از تمام خبر میدید که گفته شد از مثنوی منظومه از محبت بنای عالم کرده از محبت
 خیر آدم کرده از محبت بود و بد را راه و **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ** **وَيُحِبُّهُمْ**
 شان معرفت است که گفت گزاف دلیل این صفت است که کس نشد از پیش
 آگاه و خیر حبیب خدا رسول الله ذات پاکش محبت مطلق و مظهری باشد از
 محبت حق و شد وجود محبت از پیش به زان حبیب خدا بود و تقبش و نرا که **لِلَّهِ**

فی محبتہ خصص الله فی مودتہ ط المختصر که نشان محبت پس بلند است و گویا
 اسرار المحبت و اسرار حکمت و اسرار عشق بسطی تمام یافته این عجا که مختصر بیچان
 بر نمی آید آخر کار مغربان چنان بر دل کشا و ندر که دفور محبت را عشق نام نبوده است
 بلکه عشق و محبت با هم متضاد و متناقض اند صفت محبت دگر است و نشان عشق دگر که
 عکس آنست این را خلقت گویند کمال عقل و شریعت با محبت شریک است و از عشق
 از اول منزل جداست پس فرق میان عشق و محبت از همین جا پیدا است هرگاه عشق
 آمد آداب احکام شریعت را دخلی نماند و محبت عین اتباع شریعت است و شریعت عین
 عقل است پس اگر محبت دگر است تبعیت شریعت ضرور است که منیر اید قل انکم
 تحبون الله فاتبعونی یحبکم الله ط پس از همین جا توان دانست
 که عشق با محبت در حالت واحد جمع نمیتواند شد که جمع ضدین محال است و شرح این پس
 دراز است که بقدر امداد روح الارواح در کتاب تلخیص الاسلام صورت فرق بنمایان عشق و محبت
 واضح تر ظاهر شده است من استراذ الاطلاح علیه فلینجم الیه انیکم اسلام
 را قید خانه مومن و حجت کافر گفته اند که در خبر آمده است الدنيا سجن المؤمنین
 و جنة الکفارین و استکشاف این نکته باریک مایه اول در گرد و ماند و کار بجا
 نرسید یعنی مومن اگر چه فاسق و گناهکار باشد مگر به تعبای که کفر القبه ایمان را شرف بسیار است
 باز چرا با همه شرف ایمان استحقاق سجن در نیامد هم رسانید و کافر با همه کفر و شرک اگر نه با
 حسنات و خیرات و صدقات بعمل آورده باشد بر دولت ایمان چگونه ترجیح تواند یافت
 و با همه کفر و شرک دنیا برای او حجت تقدیر دید و مومن را با همه ایمان و اسلام سجن نصیب
 نشود و دریکه در عاقبت هم از مواخذات اخروی اطمینان حصول حجت بر توفیق نیست

الاجرم خندان می بالیست که مومن را در هر دو جهان بدین و دنیا بهرین شرف سلامت نصیب باشد
 باشد و کافر را بسبب تشنگی و کفر در هر دو جهان بند نیاید و سخن باشد تا آخر کار محض تالیفات
 موسمی و امداد روح بر فتوح آن مخبر صادق علیه السلام مفهوم معنی این خبر صادق چنان
 بصورت موزون بر خاطر طمیس وارد شد مضمون در بیان واردات قلبی
 در بیان معنی حدیث شریف **الدُّنْيَا سِجْنٌ لِّمُؤْمِنِينَ وَجَنَّةٌ لِّلْكَافِرِينَ**

چو مرغ اندر قفس مومن بر نیاست	ولی کافر درین چون مرغ است	بر هر مومنان ناشنودن سخن
بر هر کافران جنت مستی است	که مرغ اندر قفس البته قید است	بهر اشک آزادی بهوید است
ازین اکثر صائب مومنان است	به اکثر کافران راحت آید	ولی یک نکته دیگر بدرین است
که راحت در قفس هم مومنان است	کسی که در قفس پرورد مرغی	بر تو بار واجب که سولی است
خود و نوش و زیا که تحمل هر است	مهیام میکند به چیرنی خواست	بهر دم کارش مالکش را است
وگر هر گونه حفظ از شر اعدا است	مفید و مصلحت کار آنچه باشد	رویت کند از عیبه زیباست
هر ابر در قفس هم راحت و آیش	چو شد آزاد خود راحت دنیا	مگر مرغیکه مانوس است و غانا
بر راحت هم در غما هم در آنجا است	خلاف آنکه در محراب است آنرا	غم صیاد و فکر دانه اوست
پرو بالش بظا هر گونه بسته است	و لاش را لیک هر دم بند پیرا	بپنج کشتن و صید و شکار
نه کس مانع نه پرو اگر چه پرو است	اجل لکم خدام گفت اودا	نه در دنیا خطری خوف عیبی است
نظمیش فاقش و هم خود عیان است	که هر کافر بیک صید صحر است	همین خوشی که در محراب صید
چو شد پرورده از امانت مبرا	چو آن کافر که ایمان آرد آخر	بعینه حال او چون مرغ خوانا
چو گوید کلمه توحید از صدق	معا در قید ایمان امن او است	پس اینجا اندکی خور است کار
که نرفتی قیدی و از او پدید است	بشرط آن که در هر حال رخصی	چو آن مرغیکه هم مانوس خوانا

۱۰۰

وگر باعکس باشد عکس شهر	او خود بنگر گزین روی چو اولی	باید بندگی هر کس که آمد
مقتد زین نمط در سخن نیاست	وگر بیرون ز قید بندگی نشد	شکار فاقه چون سخن صحیح است
مقدم فکر ایمان می طلسمیر است	که در هر دو جهان کار تو بالا	ای عزیز چون سخن بدینجا کشیده

الکون صورت و نقشه تصویر و حلیه این عالم غفلت نیز بدیده دل دیدنی است که سخن بلیک
بسیار کرد دل سخن پذیر در کار نا بنیایان غافلان عالم خواب که بکینه حکمتش و مصلحتش میسر
آنچه خلاف فهم ناقص خود می بینیم بران انکار و اعتراف می کنیم که چرا چنین شد حال آنکه آنچه
و میشود و خواهد شد همه فعل و حکمت آن حکیم مطلق عین حکمت و صاحت است که نا بنیایان
غافل تصور فهم خود نمی بینیم و از نا فهمیها انکار می کنیم پس صورت واقعی اینست که تصویر
موزون ادا میشود و قطعه ضمیمه قطعه مبسوطه صراط مستقیم در بیان صاحت و حکمتهاست
حکیم مطلق که درین غفلت بدیده نا بنیایان غافل و در نمی آید

حکیم عاقل و کامل فهم و کار شناس	بنامود مکانات و قصر و باغ و بهار
ز شیشه آینه گلدسته با تصویر است	بهر کجا که مناسب نمود و بزرگ و بکار
و آنگینه و آلات شیشه بزرگ دران	ز فرش و کرسی و سند مرتب و تیار
حباب شیشه بجائی و شمع دران جانے	بجای خود همه گلدسته بای ناداره کار
بهر طریق که او الی نمود و سخن	تمام خانه بیاراست از در و دیوار
در آن مکان چو درآمد کد ام نابینا	ندید شیشه و گلدسته را دم رقبا
چو خورد و پاش بخیری و پاش پاش شد	بگفت این چه بود بی محل براه گذار
چه بنیاسب و میوقع است این فانیوس	که راه رفتن مردم شد است زین شکار
چو باز خیزد قدم پیش رفت و غرور و شکست	نمود باز همان اعتراف و بهار

غرض بکم نظری خویش کم نظر دار و
 بقینه است بدینگونه حال ما مردم
 کجاست چشم که بیند بدیده ادرک
 چو حکمتش تو ندانی همین بدان بار که
 همین عقیده خود دار و اعتراض کن
 چو ما هر آنچه که از دست خویش میاریم
 پس آنکه هست چنان صلح حکیم و علیم
 سبایش موردن گان اندو آغی
 غرض که فعل تو هست آنچه ای حکیم خوش
 بلی نفس من البته قهر و ظلم بود
 و اما **اصحابک من سبیکه فمربک**
 بهیچ حال کس از رحمت تو خالی نیست
 یکجانب نماد خواهش دل من
 چو آن علاج که مطبوع طبع من باشد
 یکجانب صلاحت خود خلاف خواهش من
 چو آن دوا که بود تلخ و ناگوار بدل
 بجبر که خوراند مرخصی ضرر است
 زجر کردن تو هست جبر نقصانم
 دوا می خوش مره را نام کرده ام رحمت

تمام شکوه بجا بصا نفس هر بار
 که حکمتش چو نقصم بران کسب انکار
 که کار صانع مطلق آن نمی شود بیکار
 که هست کار جهان کار ساز کار گذار
 تمام مصلحتش دان و عجز تی بردار
 بدون علت غائی نباشد آن ز نهار
 غضب که صنعت او را گمان بر مپیکار
 بسان کور کن اعتراض ای همیشه
 تمام مصلحت و خیر حکمت است آن کار
 حکمت نفسی ازین معنی است خود شعاع
 صبح تر بود از شیر نفس من اشعار
 مگر گنی بد و صورت ز رحمت اهل
 کزان سرور و مسرت مرا شود بسیار
 خورم بر رغبت خاطر ز یکجانب گوار
 بجبر و کره حکم عیان کنی آثار
 مگر حکیم خوراند تلخ واجب بار
 طبیب را چه ضرر گر نمی خور و بیمار
 کمال رحمت تست اینکه میکنی اجبار
 دوا می تلخ بلا و مصیبت و آزار

چونیک درنگم هر دو حس است دوا
دوای تلخ بود بلکه نافع اند شیرین
پس آنچه نام بلا کرده ام چو تلخ دواست
وز آنچه نام برست بود لذیذ دواست
ز خیر آن خبری داد نکس هوا شست
ز هر چه هست در آن آرزوی نفس نکس
خلاف نفس نیست آنچه محض حس است
ولی چو صاحت آن بقسم من تأید
که طفل را چو معلم در بیازد تسکیم
و گیندنی تعلیم ز جبر و تادیش
اگر چه جور معلم کمال مرحمت است
ولی چو طفل نشود بجای غم شاد است
گر رسد چو پیمان طفل تا بسن شعور
شود به طفل تنبیه چو عقل و هوش آرد
بخواب و غفلت و بازی لب بر لب همه بخر
بخر نقابین و حسرت چه دیتو انهم کرد
غضب که حسرت محض ترا غضب انهم
هوای نفس نیست آنچه رحمتش د انهم
تا مگر لب بر لب درین غلط

ولی چو نفع ندانم گنم ز تلخ انگار
که آن ز رای طبیب این خواهش بار
که نفس را بود انگار و نفع آن بسیار
که خط نفس بود و لبک جانب اضرا
ز شر این عیسی آن تحقیق است شفا
بخیر و شر بود آن مشتبه با خسر کار
سوا می معصیت خیر نیست آن زنها
بلا و قهر نهم نام و جسم شوم بنزار
چو حسب خواهش نفس است سازد و شفا
چو نفع آن نشناسد از آن بگریزار
تمام خواهش نفس است مایه اضرا
نه از نافع خود اگی بود نه مضار
در آن زمان بشناسد که چیست نافع و مضار
منم که تا دم آخر نمی شوم هشیار
چو چشم بند شود آن زمان شوم بیدار
در آن زمان که ز حسرت نمیکشاید کار
بجای شکر کنم شکوه تولى و نه
بجای گریه نمایم مسرت بسیار
چه بود و گویند شوم بر دز شزار

از رفع خود بفرم ورنج و در خسر نشادم	از هیچو خشم غملا یا رب از کرم بدر آر
لکن معاملہ یا حسب خواهش دل من	و یا بوقت بلا و مصیبت خشم خوش دار
دوامی خوش مزه مرغوب یا عطا فرما	و یا تبلیغ و واسطیج را لکن هموار
عطا و منع سوال و دعا و رد و قبول	تمام از تو مکافات و بهم تو کردار
که یا سومی همه در دست قدرت مجبور	تو خالق همه افعال و فاعل محنت
ختمه میرا به که مانند خیر تو استطفا	دل ظمیر بدست توئی ظمیر خطمیر

ماقر

خاتمه الطبع محمد اندک این کتاب مقبول طایع را به اللہ علیہ السلام و انوار مطابق شهر رمضان
 الشاه در مطبع نامی که کشوری نو کشو لکنو مجتبی طبع سرمدیہ شش تان بابا بیت بر در کشا لکنو مجتبی
 اطلاع - یہ کتاب سر غفلت عجیب مضمن تازہ فی تالیف ہوئی ہے کہ روز ازل ہی عالم
 ہضمین کا بنزار آرزو و تمنا ہو گیا اور کسی پر سیر از انجک نہیں کمال کہ روح کو فنا نہی بل سر
 فہم و ادراک و عقل اور بہت حافظہ یاد کاری اور بچہ دراحت نشادی اونچی اسی روح و طبع
 پس بعد جدا ہوئی اس روح کو قاف غیری سے جسکا نام موت ہے اس روح پر کیا گذرتی ہے اور
 اس روح کو بعد مرگ کہ چہ دراک حال اس علم شہادت کا باقی رہتا ہے یا نہیں اور پھر اس کتب
 کا حال اوسکو کس طرح معلوم ہو سکتا ہے اور اس علم غیب میں کچھ حالات اور حالات ہر عالم
 زندگی معاشرت دنیا کو روح کو یا تو بین یا نہیں پس ایسی مضامین سر کر تمام دنیا کا
 اور کسی نہیں کہ ملتا کہ کافر فادہ لوگ کہہ گئے ہیں مسافر ہی نہ پیدا عید کمزور پریم کہ پیچھے
 کجا برو جو ان مراہ پس ایسی مضامین اور حالات عالم غیب کے اس کتاب میں توضیح تمام ہو چکا
 دلائل بلا لیں عقلی اور عقلی است آیات قرآنی کو نشان سی ہی کہ گویا آئندہ کتب و کلام و یا
 ہی قبول کرنی سے کہ لطف اسکا ملاحظہ کتاب ہی معلوم ہو سکتا ہے و نظر کیف کا اس پر دم بخدا

CALL No.

ACC. NO. 412

TITLE

اسرار غفلت

14-00000

~~12/12~~

MS 9251

THE WHITE HOUSE

Date _____

No.

Date _____

No.

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES :-

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of **Rs. 1-00** per volume per day shall be charged for text-book and **10 Paise** per volume per day for general books kept over-due.